

ayΘkrif

Az Apokrif megvásárolható a szerkesztőknél
és az alábbi helyeken:

ELTE BTK Jegyzetbolt
1088 Budapest, Múzeum Krt. 6–8. alagsor 112.
www.btk.elte.hu/jegyzetbolt.aspx

Ráday Antikvárium
1092 Budapest, Ráday utca 18.
www.bookself.hu

Írók Boltja
1061 Budapest, Andrásy út 45.
www.irokboltja.hu

” apokrif

Én még itt vagyok,
hár nem tudom, miért.

Irodalmi folyóirat
megjelenik negyedévente

IV. évfolyam, 3. szám
2011. ősz

Főszerkesztő

Nyerges Gábor Ádám (*vers*)

Szerkesztők

Tarcsay Zoltán (*próza*)

Torma Mária (*kritika*)

Erdei Tamás (*kép*)

veress dani (*kép*)

Spiritus rector

Fráter Zoltán

Olvasószerkesztő

Török Sándor Mátyás

•

Szerkesztőség

1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1

Tel.: (1) 318 8350; (70) 578 3398

apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó

Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Megjelent az ELTE BTK HÖK

Tudományos Bizottságának támogatásával

Copyright © 2011 Az Apokrif 2011/3. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 200 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

Szépirodalom

Tinkó Máté

Fotószejjegyzet • Szilánkok mentén 7

Pollágh Péter

22. századi 9

Vass Norbert

Snecik 12

Kapelner Zsolt

Erózió • Tengerszem • Nem most hallom először 20

Braun Barna

Picsogás • Harapni lehet • Más erős 24

Torma Mária

A ki vagyok 27

Berényi Csaba

*Egy csokor szuperhúr • Igazságbevallás •
Terhes tavaszi anyák* 36

Kerber Balázs

Perszeopolisz • nyár 40

Sós Dóra

Medúza 42

Evellei Kata

Chatresztelenítés • Túlélve, gúzsban • Útravaló 51

Látószög

Szarvas Melinda • Szavak lesznek

(Evellei Kata három verséről) 56

veress dani • Tamáskodó talentumok

(Friss 2011, Budapest, KOGART Ház) 59

Látótávolság

- Tinkó Máté** • *A provokáció fegyelmével szorítani*
(Szabó Marcell: *A szorítás alakja*) 63
- Evellei Kata** • *„Fehér falak közt alvó korpusz”*
(Tóth Krisztina: *Pixel*) 66
- Fehér Renátó** • *Hegy, [szóköz], búvópatak*
(Lanczkor Gábor: *Hétsarkúkönyv*) 70
- Reichert Gábor** • *„Behatolok, akár a kés, az agyadba, Mahler”*
(Orcsik Roland: *Mahler letöltve*) 74

Illusztrációk

E számunkat a FRISS 2011 ábrálaton szereplő művek, illetve azok részletei illusztrálják.

A címlapon

Jagicza Patrícia

Múzeumshopok favoritja (Centre Pompidou), 2011
(ecsetfilc, papír, 100 × 100 cm)

A hátlapon

Bodolóczki Linda

Szerelem, szerelem (részlet), 2010
(vegyes technika, 8 db, 35 × 25 cm)

Fátyol Viola: Orando et laborando, 2011
fotóprint, 70 × 100 cm

Fotószerlejtés

kikaparják a falakat egy résnyi keresnivalóért cserébe
 akik az iskolai fotókon kikönyökölnék az ablakpárkányon
 bóklásznak a plafon repedései között
 sírnak mikor semmi nem muszáj
 az októberi őszben kapucnit húznak az arcukra néha
 megfulladnak mert utána őszintébb az ébredés
 akikbe valaha szerelmes is lehettem volna
 és akibe igazán az is
 egy olyan magamfajta akit sohasem ismerhetek többnyire
 mint ő ismerné helyettem magát
 akinek a fülébe mondtam másodjára hogy
 aztán mindketten letértünk persze nem egyszerre
 így omlik le minden házfal amit külön nevelgetnek mint *stay on these roads*
 facsemetéket szokás
 megnyeesegetett érzéseim mögött dermedek egy pontra
 ahonnan nem futnak egyenesek szerteszét
 de még mindig elmosolyodom ha látom félig behajtott lába
 ölen megcsillanni a Margit hidat esőben

Szilánkok mentén

*„mert gyerekként bolyongva a nyárban
megérintett a sorsa,
nevén neveztem -
nem idegen.”
(Szécsi Margit)*

az ágytakarót felhúzni ez plasztika
végülis elfogyasztott képelemek
hívják elő számok átdorbézolt levegőben
akárha legyőznének harc alatt
mikor kivonsz nullát fel-
feszíted a deszkák lábát
gyanúsan elhasznált veritékezel
mosolyért loholsz arcokra mondani
arcokról bármit is micsoda kedves ez
a nosztalgia a jólismertből alkudol
lefelé kezded de térted fizetsz most
még ellenszegülsz magadért fogytán
még noteszlapokba firkálsz „nem,
még sohasem indultam neheztelések nélkül”
mire irányt adó utcazajok bólintanak
egy kukásautó kínlódik a sárban fekszel
alszol mint birka ugrasz mint szám
te nevezted nevén és helytelen
kúszik körbe a formátlan test
nem hiányzik sehogy ha igazán

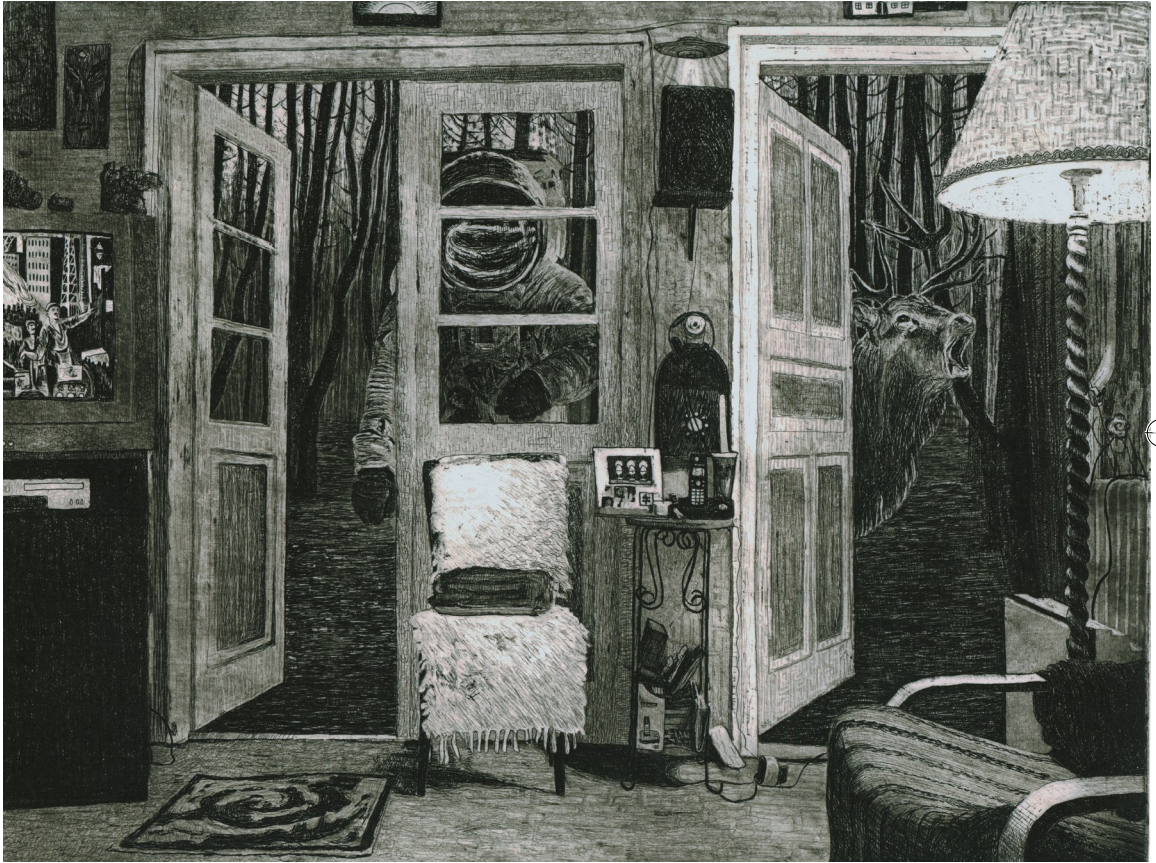
22. századi

Mintha zongoráznék, vagy valami
rosszabb, kopog a kezem a pulton,
nem mindig törlik le előttem, nedves,
és valahogy mindig fénylik, lekopogom,
túl a harmincon egyre fiatalabb pultok,
poharak, gerincek, kávégépek, alkuk.
Zongorázik a szorongás, aludni kéne,
kajla kanapén, süllyedő, fiatal bőrön,
tópuha párnán, dallamtakaró alatt,
átölelve egy nádi hegedűt.

Milyen pult az, amin nincsen csengő?
Mindig úgy kell köszönni,
hogyan helló, ez a ház nem tud magázni.
Epévé változzék a víz, mit lenyelek,
ha téged elfelejtelek.

Egy csontos pohár, nem tudom máshogy mondani,
mintha egy csontváz vérét innám: melegek az erek.
Fel is vágom, na jó, tépem a piros-fehér paklit,
szeretem a Marlborót, csak baromerős, keserű,
mint a házunk szája, az a piros cserfes,
pedig csak a nyelv hátsó részén érezni
a keserűt, a gyökén: így mondják; furcsa
minden pontoskodás. Kicsi a nyelv,
mint egy anya a kristályhideg, kórházi
tálcán, és fel is van vágva:
egyszer lelopok egy másikat az Olymposról,
vagy a vörös bolygóról, valami 22. századit.

Csak kopogok majd, mintha zongoráznék,
legépelem a világot, nem is egyet, meg el-
S leszakadnak a szívről a traumakontinensek,
nem az én hibám lesz, így lett Afrika, Európa
is; mint egy régi néger, felszabadul a házunk is,
ez lesz az utolsó roham, és nem bánt senkit.

Szabó Gergely: Az áramlás felfedezése, 2011
rézkarc, akvatinta, 32 × 24 cm

Snecik

Persze, ha nincs kapás, akkor nincs kapás. Akkor mozdulatlan marad a kapásjelző mindaddig, amíg a szomszéd meg nem piszkálja. Rendszerint akkor méghozzá, amikor az ember elunva a csendet, a tónak háttal, a zanócásban vizek. Füttyörészés közben olyankor elnéz a nádas felé, és látja ám, hogy a rózsaszín műanyagkarika le-föl ugrál a spicc előtt. Naná, hiszen a sporttárs egy vékony fadarabbal húzigálja a zsinórt. A pisilő viszont bedől a trükknek – elvégre fogni jött –, és eszeveszettül lohol vissza a botjához. De a kapás addigra abbamarad. Csak a kacagás tör ki. A túoldalról meg rögtön, hogy „hülyegyerekek, elmennek a halak!”. Elmennek? Hát hova mennének el? Itt se voltak! Ha meg vannak, akkor meg valahol itt vannak. Nem? Ki tudja, egyáltalán hallják-e a röhögést? Amikor lemerülök a víz alá, én mondjuk nem hallok semmit. Erre persze lehet mondani, hogy azért, mert sokat walkmaneztem. Jó, a halak, azok nem. De ha meghallják is, miért ne kajálhatnának, míg mi vihogunk? Attól még csak fel lehet szippantani a jó kis pálinkás kukoricát az iszapból, ha valami hülyegyerek a parton ordít. Vagy?

Nagyapám profi volt. Tőle tanult pecázni az apám, és kiskoromban velem is az öreg foglalkozott. Fusiban merített ólmai, fakóneon, csengettyűs kapásjelzői, hegesztgetett, szigszalaggal bélelt bottartói voltak. Tűkészletét a postások által levélkötegelésre használt, vastag tejgumi fogta össze. A gondosan bekevert etetőanyagot pedig nejlon kávézacskóban szállította a partra. Talán azért, hogy az őszi hajnalokon egy kis frissítéssel kedveskedjen az álmos, didergő halaknak. Sárga Babettájára csomagtartóként műanyag bevásárlóko-

sarat erősített – meglehet, a Vörös Október Ruhagyár kádereitől kapta, némi harcsahúsért cserébe – abban aztán elért minden, ami a tónál kellhetett. „Cakpakk cugehór” – paskolgatta indulás előtt a jókora pakkot. Na igen, horgász volt, szenvedélyes ember. A horgászat meg ugye nem szabadidő, pláne nem sport. A horgászat nemzedékről nemzedékre, befőttesüvegben pihenő ganégilisztákkal, törpeharcsászati irtóparanccsal továbbörökített, pontos tudás.

Ellestem hát, hogyan lehet befőzőgumival eresztéket állítani, parafadugóba előkötött tartaléktúket tenni. Megtanultam a nemes halakra vonatkozó összes tilalmi időszakot, méretkorlátozást, meg azt is, hogyan kell tejfoggal ólmot harapni. A csomózás viszont nem ment. A vékony szálú damil rendre kiszabadult ügyetlen ujjaim közül, én viszont hallani sem akartam a kudarcélményről, úgyhogy kötözés helyett inkább bicajoztam egy nagyot. Tudtam ugyanis, hogy gondos édesapám minden alkalommal odakészít nekem egy tartalékszereléket. Ha viszont azt is beszakítottam, csomagolhattam össze a cók mókot. Csalódottan kaptam szét az egyhetvenes Pajtás botot és miközben a tóba öntöttem a maradék csalit, azon morfondíroztam, hogy de jó is volna egy tút felkötni tudni. De nem ment. Visszaültem hát, és egy ideig csendben vártam a többieket. De ha eluntam, akkor számítón az eső közeledtére, vagy a halak nyugovóra tértére tereltem a szót. Szerencsére ezt meg a cimborák unták meg, úgyhogy csakhamar kiemeltük a vízből a küszöktől hemzsegő szákat, felpattantunk a BMX-ekre és indultunk hazafelé.

Álmunkban a légben suhanó damil röppályáját az önetetöbblő aláhulló apró dara- és kukoricadarabok írták a tóra. Ahol a morzsalék elmerült, ott mintha megnyílt volna a víz, ott gyűrűzni kezdett a felületre fagyott vakunak ható hatalmas napkorong. A halak meg

- akiket jóízű, hajnali meteoresó ébresztett - bárgyún tátoztak a víztükörre. De vajon mivel tölthetik napjait a tómélyi, hasas potykák, a fürge, vidám kárászcsapatok, vagy a könnyed, izmos vadászok, a csukák? Gőzünk sem volt róla. Kizártnak tartottuk viszont, hogy tisztában vannak azzal: a fenékről felcsípött guszta kukorica tút rejthet, felsértheti a szájukat, végső soron pedig akár az életükbe is kerülhet. Őket nem aggasztották efféle dolgok. Fogalmuk sem volt róla, hogy vadászunk rájuk, fészkeiket a komolyabb anyagi ráfordítással - úgymond tudományosan - horgászók halradaron figyelik. Ezért félelmet sem éreztek. De hát nem is túl bölcsek, ami azt illeti. Elég volna csak egyszer átgondolniuk, hogy a legyek aligha rakhatják a tavak mélyére a petéket. Akkor meg mi a frászt keres az iszapban egy szúrt sebtől megkerült csontkukac? Azt hiszem, ez meghaladja az intellektusukat. A nyüvekért viszont piszkosul rajonganak. A ravasz horgász meg rögvest lecsap ebbéli gyengeségre.

Azt, hogy menni kéne, előző nap beszéltük meg. Hajnalban kvarcóra ébresztett és kakaó. Addigra alufóliában vártak a szendvicsek és nejlonban a giliszták. Rendszerint a vasútnál gyűltünk össze - onnan még többfelé mehettünk -, aztán döntöttünk és nagyokat ásítva tekertünk végig az üres utcákon, míg az első vakkantás magához nem térített. Az álmos, hajnali horgászokat ugyanis rendszerint kisimult arcú, nyáladzó, támadó tekintetű kutyák várják. Állítom, hogy ezek a loncsos ebek már késő délután nyugovóra térnek - olyankor a horgász még javában csomóz, aki tud - kizárólag azért, hogy napfelkelte előtt frissen várhassák a pecásokat. Hajnalban a hangjuk jóval élesebb. De nemcsak csaholnak. Több száz méteren át, idegesen morogva kísérik a területük elé tévedőket. Hogy a karikázó gumik kiharapása, vagy a taposó bokák marása jár-e az

eszkben, nem tudni. Aztán van egy pont, egy váratlan és fölényes pillanat, amikor eloldalognak. Sunyítanak, de tudják, hogy nem győzettek le. Látszik a szemükben, hogy már a következő horgász fogadására készülnek. És nem kell soká tétlenül heverniük.

A tónál, szemkontaktus esetén diszkrét bólintással, annak hiányában szigorúan rövid *j* betűvel ejtett „kivánok”-kal illett köszönteni a sporttársakat. Azokat, akik elfoglalták előlünk a legjobb helyeket. Azt is szokás volt megkérdezni – úgy bizalmasan –, hogy kapnak-e a halak? Erre legtöbbször egy kurta és hazug „há’ hiszen most jöttem...” volt a válasz. Az őszintébb öregek viszont megmondták, hogy „nem esznek ezek, a kurva anyjukat!”, és ilyenkor sértetten, de méltóságteljesen a távolba néztek. Általában az is hamar kiderült, hogy csak nappal szemben lesz helyünk. Alighogy le-tettük a bicajt a csalisban és az akadóktól hemzsegő partszakasz felé néztünk, a kelő nap, mint valami égve maradt, hatalmas fejlámpa, a szemünkbe világított. Hiába van rajtad bézbólsapka, a felbukó nap fénye beég a sült alá. Ezután legalább tíz percen át sárgát látsz akkor is, ha csukva tartod a szemhéjad. Napba nézni kellemetlen. Kialvatlan szemmel, a tó tükrén kacsázó, kelő Napba nézni, na az már horgásznak való. Azért persze minden alkalommal jólesett visszanyerni a látásunkat, így aztán egy ékszerész pontosságával kezdhettünk a rázós földúton összegubancolódtott szerelésünk bogozásához. Eddigre általában feltűntek a kiömlött tea felé katonás rendben menetelő hangyák is.

A reggeli! A botot ilyenkor szó nélkül egy fának támasztjuk, a szendvicsekért megyünk, hanyag eleganciával lerázzuk róluk az alufóliát ostromló rovarokat, és nekifogunk. Ciripelnek a tücskök, arra gondolunk, hogy milyen piszok jó dolgunk van, egymásra mosolygunk, és harapunk egy emberest. Ha úgy tartja

kedvünk, retkest cserélünk uborkásra, mackósajtost ementálisra. Számban érzem azoknak a hajnali szendvicseknek az ízét szinte most is.

Jól eltelt az idő, mire bekevertük a halaknak az étvágyhozót, és kigabalyítottuk a zsinórt is, de még mindig elkélt a pulcsi, mert álmosan, víz mellett az ember tovább fázik. Ezért rendre össze is kentük az ujját a tóvízzel tapasztott gabonaőrleménnyel, amit aztán az önetetőbe gyömöszöltünk. Legtöbbször vaníliást vásároltunk, igaz, nem azért, mert eredményes lett volna a felhasználása, hanem egyszerűen, mert tetszett nekünk a szaga. Unalmasabb délelőttökön bele is kóstoltunk.

Szóval jól megtapicskoltuk az önetetőt, aztán laza, westernes terpeszbe álltunk, és lövészek precízségével a halak vélt fészke felé lendítettük a csalétekbe rejtett tüt. Nem gondoltunk bele különösebben, hogy mit árthat egy élőlény lelkének, ha a buzgó munkával megtalált táplálékkal a szájába kerül egy éles tű is. Aztán hirtelen metsző fájdalmat érez, de nem a fogát, hanem őt magát húzzák el a reggeliző (ebédelő) vacsoraiszap mellől, tágabban szeretett élőhelyéről, összességében pedig az életből, ebből a szabálytalan, bús pocsolyából.

Mi eredetileg csak örömet akartunk nekik szerezni, mert hiszen a halak szeretik a kukacot, a kukoricát és a náluknál kisebb termetű halakat. Az emberek meg tudják ezt jól, ezért kishalakra emlékeztető csalétket állítanak elő. Fémről, fából, vagy műanyagból. Ezek az úgynevezett villantók és wobblerek. Olyan példányok horgászására alkalmasak, amelyek saját szomszédaik felfalásával mulatják az időt. Az ilyenekben nehéz bízni.

Efféle hal a csuka. Egy szálkásra gyúrt gengszter. Nincs más dolga, mint karban tartani az izmait és reflexeit. Csukát fogni – tartja a tóparti etikett – idősebb horgászok kiváltsága. Ez afféle íratlan szabály. Mintha

a tóban is tudnának róla. Lehet, hogy a víz alatt sor-sot húznak a rosszkedvű csukák, ki harapjon rá legközelebb egy kiérdemesült, lógatásban megőszült pecás horgára. Az öröm a vízen gyorsan terjed. Ha valaki csukát akaszt, örömmámorában a horgász úgy érzi, órák, sőt napok csuklósibbasztó, hasztalan pergetése térült meg. Hát tudta ő jól, hogy a vérző tetem, a hátánál át-szúrt, haldokló kishal, a takonyzöld, pörgő gumihal, vagy éppen a hosszúnyelvű balzafa rapala a siker titka. És ilyenkor képes ezt hónapokig magyarázni, közben meg észre sem venni, hogy azalatt mozdítása sem volt. Csukát akasztani olyan, mint amikor szkanderben emberére akad valaki. Ha rácsap a csuka, akkor úgy érzed magad, mintha egy flanelinges, szeplős melák erőszakosan megrángatná a zsinórt egy békés erdei kőtélhúzás alkalmával. Mint a villámcsapás. Olyankor az orsó kattán, az alkar megfeszül, a szívverés gyorsul. A levegőt is bent tartod, a zsinórt pedig mihamarabb kitekernéd. Olyankor az ember izgatott, hogy mekkora akadt a horogra, hogy mikor látja már meg a pettyes hátát, hogy nem rúgja-e le magát a hal. S mintha nem is damil, de póráz lenne a kezében, a vad csuka domesztikálásába kezd.

Magántavon ez rendszerint könnyebben megy. Oda nem kötelező állami horgászengedély, sőt napijegyet sem kell váltani. A kifogott halakat viszont gondos mérlegelés után, dekáról dekára ki kell fizetni. Kisebb küzdelem, nagyobb pénz. Tapasztalt horgászok ezért csak legyintenek a magántavakra, hogy „rárakják ott a horogra a' izét”, hogy „nedvesteszék”, meg hogy „oda csak bumfordiak járnak”. Nekünk viszont, akik általában hosszú, kínos töprengés után, csuklyát öltve és elfordulva adtuk le az üres fogási naplónkat, néhanap jól jött egy kis magántavi sikerélmény. Igaz ugyan, hogy ezek fürdetőnek, játékpocsolyának tűntek az állami ke-

zelésű vizekhez képest, de rengeteg éhes hal lakta őket. Talán nem is szerették azt a tömeget, ami ott volt a felszín alatt, és ezért volt könnyebb ott bajszos potykát, vagy méretes amurt akasztani. Vagy csukát.

Csukára akkoriban sodort acélelőkével volt szokás horgászni, nehogy az állat elharapja a vékony nejlonszinórt. A horgászboltban, ahol beszerezni szándékoztuk, rögtön mondták, hogy „na, a papa rámegey a csukára? Ti meg vihetnétek valamit snecizni, pöcsösök.” Hát nem vittünk, mert mi mentünk rá a csukára. De ezt akkor nem mondtuk meg. Bezzeg másnap hajnalban a vasútnál. „Menjünk ki Mérőbe csukázni.”, állt elő az ötlettel Balázs. Ez kábé úgy hangzott, mint hogy vágjuk tarkón Sugar Ray Robinsont. Csend lett. Kutyák sem ugattak. Vonat se jött. Arra ocsúdtunk, hogy Balázs hősiezen irányba teszi Mérő felé a piros színű, kontras bringáját és taposni kezdi a pedált. „Indulás.” Szedtük a zsákot, szót sem szólt senki, tekerünk Mérő felé.

Ahol tulajdonképpen megfogtuk a csukát. A flanelinges melákot, a villámcsapást, a bennszorult levegőt. Villantóra jött és jól akadt. Fárasztani se kellett szinte. Szemre megvolt vagy negyvenötös. Nem kellett visszadobni. Hogy lelassítsuk az agyműködését és kiszámíthatóbbá tegyük, hókon vágtuk a hideg bottartóvassal. Fancsali képet vágott hozzá. Aztán bedobtuk a holttestet egy szatyorba, és mint valami diadalittas ősközöség, lazán lóbálva, leméretni indultunk. Mikor fizetünk a hulláért, a hal szája a mérlegen kissé szétnyílt, mintha átkot tátogna a túlvilágról. De az is lehet, hogy csak kifújta magát. Sőt, hálás is volt nekünk. Fenn, az égben elvégre hemzsegnek a sebesült snecik...

Daniela Vasiliu: Román munkások, 2011
poliuretán hab

Erózió

Az üdülőt a stéggel,
A kis faházakat
Aztán eladták és a tópart
Az elmosott lábnyomokkal
Próbált bosszút állni.
Én azt szerettem volna,
Hogy az enyémből
Valamit visszanyerjen.
Beleléptem a kőbe,
Amit azóta figyeltem,
Hogy először idejöttünk.
Évről-évre kisebb lett,
Persze lehet, hogy
Mindig egy másik került
A helyére, ahogy talán minden
Nyáron valaki más jött vissza,
Csak azt hitte magáról,
Hogy én vagyok.
Egy évnyi erózió bármit
Bizonytalan alakúra
Koptat –
Feléred a kis asztalt
És érzed, ekkora súlytól
Valami szilánkosra törik
Benned, éles darabokra.
Beljebb fúródnak,
És lágyszöveteket vágnak át.
Mint egy emlék bomlástermékei,
Amik napról napra
Mérgezőbbé válnak.

Tengerszem

A tengerszemben másnapra
Nem látszottak a parti fák
És mozdulatlan volt a szél
Ellenére is. Havat lökdöstem
A vízbe, ami egész sokáig nem
Olvadt fel. Azt mondtad, ne
Csináljam, sétáljunk, és hogy
Az ég miatt olyan hideg, hiszen
Amiben tükröződünk, mint aki
Azt hiszi, hogy szeret, egy képnél
Mindig többet akar megtartani.
Erre a mondatra sokáig
Úgy gondoltam, mint kettőnkre,
Bár most már talán valószínűbb,
Hogy egyikünk a sima vizű hegyi tó,
A másik oldódó hóhalom a víztükör mögött.

Nem most hallom először

Az állkapcsod eltörik, aztán
Sokáig én sem
Beszélek, amíg a mentő kiér,
Vagy tovább,
Másnap reggelig.
Ha meg tudnád kérdezni, talán
Elmondanám, hogy a hangján
Gondolkodom és félek, ezt a tompa
Reccsenést, ami jelzi,
Hogy a legszilárdabb dolgok benned
Egészen idegen darabokra esnek szét,
Nem most hallom először.
De mire hazaérsz, már
Nem mondok semmi ilyesmit,
Csak hogy megijedtem, vagy nem tudom,
Talán azt is megkérdeszem,
Hogy fáj-e még.

Radu Mocanu: Have a Coke 3, 2011

akril, vászon, 130 × 180 cm

Picsogás

Csak azért jöttem el veled, mert
féltem. Akarom mondani, ilyen egy hím,
hogy sokkal inkább mással
fekszik le, mint hogy magában
rendet tegyen.

Igazából nem bírtam a nálam hagyott
kölsönmackó szemhéjtalan arcát.

A ruháihoz alig nyúlok,
rád jó lenne a nadrág,
nem kéne? Új. Nem tudom még ezt is most hova tenni,
a nagyszülőket most adtuk el, képletesen, persze csak a
házat,

onnan is csak limlom jött, valami mitikus szag
nem hagyja el a sovány örökség-zakót
– mindegy illatosító

kütyüvel próbálkoztam csak eddig –
egyébként az ő pénzükből itattalak.

Na, milyen egy izé vagyok hogy a közhelyeket
nem fűzöm láncba csak rádöntöm itt az egészet
és közben mint egy költő mást
mondok mint amit gondolok, és ez beszéltet.

antalaci: L.H., 2011

olaj, vászon, szalmagyöngy, damil, 200 × 140 cm

Harapni lehet

a poharat odatartom, ahol
egy részt kiharaptam a vállából
így, az üveg nagyításában
le lehet látni viszonylag
tisztán a fontosabb szervekig,
látni a kis lelkét,
ahogy fejlődik benne,
szinte harapni lehet.

Más erős

Ide pakolom a két könyököt
az erkélykorlátról hadd kopjon
a friss festék gondolkodom azon
hogymilyen egy férfi
ezt a gesztust hogy tenné meg
hogynéz hogy abból egy tucat
ne tizenkettő legyen mi a köv
mozdulat én rágyújtani jöttem
lehet hogy most szemöldök összehúzva
bontani kéne sört a habot farmerba törölni
és úgy köpni le hátha
eltalál valami kolbászos városi
tahót, vagy kóborló mámit ebben
a sötétben légy ami lennél
lennél de csak lennél
semmi nem jut eszembe más erős...

Aki vagyok

I.

/1.

Hetekkel ezelőtt feltámadt a levegő. A nyár május elején ott rugaszkodott az udvarokon, hogy mihelyt elugrik, a Desedaparra leköltözhesse a szünidőben itthon maradók. Azon az alig-tavaszon talán túl gyorsan kelt életre a toponári utca. A bicikliző gyerekek zivaja hullámokban hömpölygött befelé a szellőztetéskor kitárt ablakokon. Jött-ment aztán, mint egy vendég, benyitott a szobákba, ahogy sok hang és illat akkoriban. Nem hívtuk őket, de tudni lehetett, ha elmaradnának, hasadék támadna rögtön a küszöb előtt. Kettérepedne a lábtörlő, s a járólap akár egy idegen kutya morogna hetedhétátharra nőtt kuvaszunkra. A hátsóudvar rikoltó koponyahegyein úgy lenne úrrá a zavar és a kétségbeesés, ahogy csak napfogyatkozásakor bolondulnak meg az állatok. A tavaszvég azon a napon visszájára fordulna. De a szelek még a délidő utcazaját, az evőeszközök ünnepi koccanásait hordják, Bundás jóllakatott nyugalommal hever az ajtónk előtt. A vendégek hamarosan megérkeznek, és akár elfeledett hazajáró családtagok, talán – épp a még-bentiek szavával – zsörtölődnek is, hogy a bejáratot őrző halom tapodtat se mozdul, nagyot kell lépniük.

/2.

– Hordod széjjel a kifröcsölt mosogatóvizet, nézz rá a gyerekekre inkább! – Ergye, feltűrülök én. – Isten mentsen, mondom, ma-ma, men-jél fel a gye-re-kek-hez! Aztán fél óra múlva jöhettek enni, a Laci mindjárt itt lesz anyósomékkal – anyám szavára egy dohogó, görbehátú alak toppan az edényzörgésből a folyosóra. Alig lehet nagyobb egy „törpe-

tyúknál, ülve”, mondaná dédapám. A falépcsőn jár, tudni a fokok nyikorgásairól, ahogy félkézzel a falat, félkézzel a derekát fogja. Hol van ez a derék ükanyám öregén is egyenes szálú, híresen karcsú derekától, milyen más lehetett az ő csendes szeretete ennek a makacs és harsány viharaihoz képest, amelyek e csöppséget ide-oda sodorták az alsóház és a mamaszoba közötti ár-apálynak megfelelően. Vele halt el mindazon jó és rossz, amit egy mama ragaszkodó figyelmé jelenthet, holott a Jádi jóval tovább élt nála.

Egyelőre azonban az emeletre topog, és egyszerre morog a keszkenője alá valami rendetlen kálomista mihasznáról, s igazítja meg szeretettel a kálomista mihaszna fotelra dobott öltönyét. Hogy gondol-e arra, az anyám részéről mégse volt olyan rossz választás ez a vastagnyakú Somogyjádról, nem tudni, annál gyakrabban hallottuk, ahogy eszevesztett pillanataiban káromol bizonyos piszkos kurvákat, akik létrával másznak be apámék hálószobájába, ha anyám nincsen itthon. Most már persze előttem is világos, hol vétett, és mosolygok azon a vehemens rosszálláson, amellyel a család reformátusait fogadta. Sajnálom szegény apámat, akire a lánya férjének a bűneit róttá, az én anyai nagyapámét, akit egy jól irányzott, isteni fricska folytán ugyancsak reformátusnak meg Lászlónak kereszteltek – egy generációnyi és 800 kilométer különbséggel. Ekkoriban már fel sem vetült a szüleinkben, hogy több napra egyedül erre a kis öregre bízhatnának minket, kicsiket. Pedig nem engedett az isten olyan betegséget teremni, amely megállíthatta volna folytonos szemmel tartásunkban, s ha félvakon, félbolondul is, de szorította volna a kezünket abban a hetvenkét órában, míg a szüleink rá hagynak. De veszekedés volt aznap. Elég volt egy kevés bor az ebéd mellé, s kezdte a piszkos kurvákat. Bár ne kezdte volna. Apám nem bontott volna asztalt tányércsörrenéssel – meg se kóstolva a palacsintát. Talán meggondolták volna, hogy kire hagynak bennünket erre az egy utálatos hétvégére.

/3.

- Énreámanapsugár, nemcsakdélbenárad, munkautánjő-
anyám megjönkicsitfáradt, de arcáróllátómén napragyog-
szemében édesanyámszépnapom no tessék, mongyad utá-
nam csillagom, ragyogjsokánékem. Énreám a napsugár...
- reszeli dédimama öcsémmel a térdén, hisz még meg se
jöttek a Jádiék, minden csodálatosan kerek. Úgy hittük,
a májusnak ez az egyik, ha nem a legszebb napja. Mihelyt
megérezzük a palacsinta és a lekvár illatát, nincs többet ma-
radásunk a szobában, szabadulni vágyunk a mamától. Anya
hangja kezét mosni zavar, de meg se halljuk, viháncolva sza-
ladunk a teraszra, mert mintha megszólaltak volna a kövek
a kocsifeljáróra guruló kerekek alatt, ami nem jelenthet mást:
apa végre megérkezett a jádiakkal.

Ebéd után igazán jól esik a teraszsarokba bújva figyelni
a kerítésdeszkákkal rácsozott kintieket. A virágládák mögé a
kutya is mellénk telepedik, és mint fehér gyapjúpárnát ölel-
jük magunkhoz. Ebben a meleg vacokban még akkor se le-
hetne sötét, ha lezárnánk mind a négy szemünk, mert a nap
mindenhová elér, és rózsaszín bimbókat pattogtat a héjak
alól. A kutya ütemes lihegésére nyílnak, de el is hervadnak
nyomban e nap rajzolta minták, amelyek nem egyszerűen
élnek, de családjuk, szomszédjuk, barátaik lehetnek csakúgy,
mint nekünk. Eltelten a palacsintával kuporgunk Bundás
hátának dőlve, és elképzeljük, ahogy a kaleidoszkóp látoga-
tóba megy a lekvárosüveghez, és éppolyan ragadós csókot
kap az arcára, amelyet Jádi szokott adni, de legalább szép
ruhába nem bújtatták, és nem fonták újra a haját, hogy az-
tán feladva a próbálkozást a folyton kitüremkedő tincsekkel,
egyszerűen eltűzzék a frufrut. Nem kell nem odafigyelnie,
mikor a dédije meg-megtámaszkodva a házfal mellett azon
sírdogált, hogy vigyék magukkal őt is az óvodai ünnepségre,
hadd lássa a kisunokát. Nem kell nem értetlenkednie, hogy
de hiszen van még hely az autóban, hiába zsúfolták tele a
sok csomaggal, Öcsibaba úgyis a kalaptartóra fog felmászni,
hát a mama is épp beférne, mégha furcsa, szűrős is a szájá-

nak a szaga, miért ne jöhetne.

Apa feszülten várakozik a kocsiban, anya bizonyára mond valamit arról, hogy a mama azért nem jöhet, mert az ünnepség után Jádra megyünk. A magyarázatra már nem is emlékszik, csak a rossz érzés marad, hogy a mamát egyedül hagyjuk. Jádi a magas hangján (ami mindig úgy hangzik, mintha veszekedne) arról kezd el mesélni, mi mindent fogunk mi játszani, sütünk süteményt, Jádipapával szekérrel megyünk a hegyre, sóskát szedünk, este meg mesél nekünk, aj, de jó lesz. Az egész rémesen kényelmetlen, Öcsi hisztis. Anya almazöld szoknyát, türkiz, fényes blúzt visel, van hozzá kalapja, az is kék, a cipője talán sárga. Bár már az se biztos, hogy anyát honnan keveri az emlékei közé. Csupán egy későbbi pillanatban emlékszik bizonyosan, abban a pillanatban, mikor egy öcsiforma test fölé hajol, sokkal későbből, de akkor a sötét belső szoba mintha örökre elszívta volna a színeket anya ruháiból, hogy aztán másra olvassza őket. Csak a kék szemhéja maradt, a barna, hullámos haja és az összeráncolt szemöldöke, meg az, ahogy most a dédit figyel mérgesen. Apa türelmetlen, de minden mindennel kibékíthetően rokon, a testek akárha történnének.

II.

/3.

A folyosó kék-fehér csempéit figyel. Milyen különösek itt a szagok. Nehezek. A függönytől meg a repedt ablakkerektől még a levegő is sárgás. Alkonyodik, érezni a kora esti fáradtságot a tagokban, ilyenkor esik jól a játék, mikor a lefekvés ideje rohanvást közeledik. A napon ugyan még meleg van, de nem véletlen váltotta az ünneplő muszlin szoknyát a nyuszijeles óvodai melegítőjére. Kényelmetlen, nehézkes volt a csere a hátsóülésen neki jutott kis helyen. A harisnyát levenni nem sikerült, anya és apa úgy hagyták itt őket, hogy nem is tudják, ő csak rávette a nadrágot. Az árnyékban hideg a homok, pedig a lába folyton kicsúszik a papucsból,

Vasvári Márta: Otthonka, 2011
vászon, print, flitter, 100 cm × 100 cm

tiszta kosz a harisnyafej. A háta beleborsószik, mert a száraz portól olyan érzése támad, mintha csiszolópapírból volna a lábujja köze. Kellemetlen.

A kocsit az óvodától Jádig elbágyasztotta, mert mire átöltözött, már a városon is túl voltak, onnantól meg nincs is nagyon mit nézni az utat szegélyező nyárfakolosszusokon kívül. Az udvart a külsőkonyha, fészker, ólak falai választják el az utcától, szemben a veteményes kapavágta barázdái, a szürü felé az istállók zárják a négyszög oldalát. Nyárestétkbe hajló csendes motoszkálás telepszik a két rozoga kút köré, s ha feltámad a szél, vagy a külsőkonyha elé, az élére rakott, döngölt tégláútra hordja az apró rögöket, vagy az ezüstre festett kapu tövébe, amely olyan óriás, hogy egy szénássze-kér két lóval is kényelmesen befér rajta. A ház felőli oldalát befutotta a szőlő, s így a lugas a pitvartól egész a kiskapuig, de még az utcafront felé eső ágyás fölé is terpeszkedik. Mint amolyan sötét, s az este előrehaladtával egyre sötétedő baldachinként kísér a bejárat felé a levelek árnyéka.

Az utazás izgalma, a mást csinálás kalandja anyáék távo-zása után nem soká tartott. Öcsi meghajkurászta a récéket, bekergette a tyúkokat a pitvar rózsabokrai mögé, kétszer-há-romszor fenékre huppant, és jóformán minden élesebbnek tűnő fémdarabért kénytelen volt a nővérel megvereked-ni. Viszont mire az összes skatuláról, dongapántról, rozsdás fűrészléről úgy tűnt, nem érheti el, a kislányon is úrrá lett a nyűgös unalom és éhség. Tudni akarta, mikor jönnek apáék vissza, mert a melegség, amelyet még a hallgatag ideúton is érezni lehetett – míg ő a harisnyájával, Öcsi anya hajával volt elfoglalva – egycsapásra elszállt. Jádipapa a pitvarban ülve morgott valamit a kutyáról, nehogy feldöntse a kisgyereket. Egyszer csak hiányozni kezdett legfőképp a dédi keszkenős feje és szűrős szaga, holott a Jádiékat is szereti, és szomorú lett, hogy az óvodai anyák napjára se jöhetett el. Amikor tehát a folyosó kék-fehér csempéire meredve mondta, hogy éhes, nemcsak egy szelet zsíros kenyeret akart kérni, hanem

annak a mamának a szeretetéből akart valamit vissza, aki otthon maradt egyedül, azéből, akinek a neve elé semmit nem kell oda tenni, hogy tudja, kiről beszél. De végig se gondolhatta igazán, mit szeretne.

/2.

Egyszerre leszakadt az ég. Fémes csattanással kifordul sarkaiból az ezüstkapu nagyapám egyetlen elordított mondatára, hogy szállj le onnan, te gyerek. De mintha csak sokkal később vernék vissza a falak. Az idő összezuhantában mag alá gyűrte a mondatot, amely visszhangossá, elmosódottá váltotta az addig elkülöníthető kontúrokkal dolgozó valóságot. Talán guillotine-nal csaptak félbe, nem tudom, mitől csupasz az oldalam. Arra eszmélek, hogy rángatnak el a zöld kútávtól, a megnyílt föld szájából. Az élére rakott téglák közül akarom előkaparni a kút mélyét. Nagyanyám elrángigál, talán csak sétálunk, nagyokat lassítva a lépéseken, óráknak tüntetve másodperceket. A tudóm riadtan élesztgetik az idegek. Nem akarom.

Mintha csak egy hét múlva sikerülne rámerőltetni a levegőt, két lélegzetvétel között irgalmatlan sok idő telik el. A családi kriptá nyitott szélén mutatja apám, melyik az Öregmamáé, a Komáké, a Jóskapapáé, hol fekszik Ilusmama. Nekünk látom, alig marad hely. Apám kezében a kezem, tart, hogy bele ne essek a betonverembe, de minek. Jóval korábban csukódtam rá, nem most, ahogy ezeket a korhadó koporsókat nézve megszedülök. Erre a kriptára akkor csukódom, mikor dúltan a jádi külsőkonyha előtti téglákat feszegetem a földből. Nagyanyám a derekamnál fogva von el, mint apa tartott a sír fölé, hogy szinte repültem. Most feladom a folytonos visszapattanást a kút körül gumivá váló levegőről. A szembeszomszéd, szőke Eszti néni férjének hosszú lábait látom, a vállára vetett kötélkarikákat. Látni akarom az összeroskadt, gyűlöletes kút deszkáit. Felköhögni a mélyből a korhadt szálkákat, mint csak az ördögtől szállott köhögheti

fel a Krisztus-szegeket.

/1.

Az udvar négyszöge megbomlik, mindenünnen férfiak rohannak, valaki tűzoltóért kiált, a felszín mint az ugrálóvár barázdálódik. Az ordítások közé bújó csönd iszonyatos zajnak hat. Az erőlködés – a nem megy, nem tudom, nem látom – a nemekre összecsuklik a porba. A várakozás, a tehetetlenségben hosszabb létráért dühödten kutató indulatok a kislányt az utcára űzik. Az ezüst kapufélfa tövében lekuporodik, onnan mered a sötétedő hullámokban terjen-gő árnyékokkal együtt növény fűcsomóra, a tejszínű porra. Az utca ugyanolyan és minden ugyanúgy áll, csak ez az udvar imbolyog vadul, hogy nem lehet benne megmaradni, mert minduntalan el kell dőlni. A kiegyenlítetlenségben újra és újra neki kell vágódjon a földnek, mintha egy híd tartópillé-re pattant volna el, és ezer és ezer téglát csapna élével a túlpartra. Az óriás kapu határolja ezt a szédülést. A bentet. Ahol még küzdenek, izmok, görcsök egy kis testért feszülnek, a súlypontért, amely ezt a másikat kirepítette a határon túlra. A túlra, ahol már csak az ideg rángatja a tagokat, és előre-hátra döntve a testet, hozzá-hozzácsapja a félfához.

A hátával zörget a kapu lemezein, bebocsáttatásért sikít a sok anyja közül az egyetlen után, aki segíthet. Akinek hatalma van, aki mindent mindenkor, ma és egy hét múlva is még visszafordíthat. Most kezdi zsarolón hinni az Istent, most kezd szemrehányó imádattal piszkos kurvaként felmászni az ezüst kerítésrácsokon, és neki bocsátani a lelkét, odaköpnéi elé az elkövetkező éveket, a vallást, a tömjénfüstöt, a kálvária összes ütéséért, sebéért ejtett könnyeket. Ekkor kezdi minden jóságát, minden imáját számba venni, és értük a szakramentum éjjeli szekrényére könyörögni a megváltást. Majdani gyerekeit előre odaperegni a kurva Isten színe elébe. Templomban esküdni. Misét és imát nem mulasztani. Szemérmetlen dologra nem gondolni, vagy legalább meggyón-

ni. Főbenjáró bűnnel nem áldozni. Remélni, hogy ha húsz év múlva is, de lehetőséget ad, hogy most vagy akkor, húsz év múlva is, ha saját családja lesz, akkor is, hacsak álom ez, ha visszaengedik arra az egy percre, mikor bement kenyeret kérni, szeretetért kuncsorogni, és nem figyelt, és nem óvta. Akkor is eldob mindet, ha a legboldogabb percében jöhet vissza ide, csak foghassa a kezét. Csak ne engedhesse el abban a hetvenkét órában. Ha bepisil is a szorítástól, akkor is, ha nagylány lesz, ha anya.

Beleesett – hajtogatja egy türkiz szabadidős angyalnak. Beleesett. Látják a mellettük szirénázó tűzoltókat. Remeg, mintha meztelen jégverembe küldenék őt is. Érti a sziklaodút, a gyolcsot, amellyel mindjárt betekeri ez a szobortapintású tenyér. Az epétől és könnytől maszatos arcát ebbe a tenyérbe fúrva engedi, hogy vigasztalják. Érte szólalt meg háromszor is a szomszéd baromfiól. Lehet az ördögé vagy az istené az angyal, de megengedi, hogy fekete melegségbe öltöztesse a megmaradt tagokat. A hiány elviselhetetlen. Mindkettőt akarták, s talán mert ünnep volt, anyák napja, a szagok és hangok választhattak. Engem.

Maradnak ugyan emlékek egy anyáról, egy apáról, egy öcsibabáról, de a dörzspapírrá vált bőrrel minél erősebben kapok utánuk, annál több porlik le. Pedig szerződést kötöttem veled, Isten, és harmadnap te elvetted, aki vagyok.

Egy csokor szuperhúr

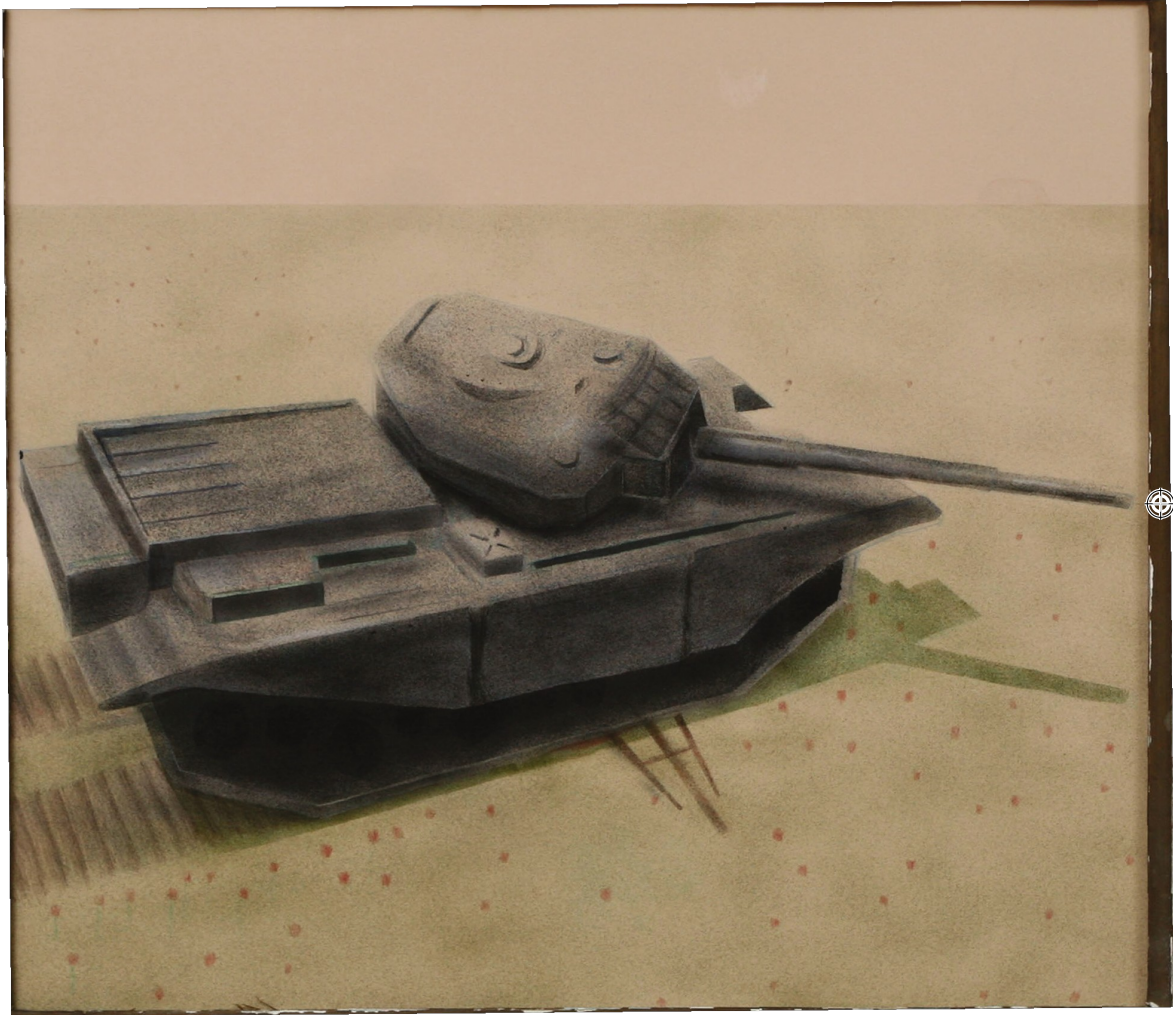
magyar nyelvünk
érdes velejét kavarjuk
egy foglalt nő szájába
aztán hagyjuk csak úgy ott foghíjasra verve
a szépérzéket egy sikátor hegesedő szélén;
felhívnám a figyelmet arra, hogy látensszeretők
ólálkodnak zsebre vágott merevedéssel
a buszon – erre, naná, mindenki magához nyúl
a hirtelen rémülettől, a nejlonszatyrok meg csak úgy fojto-
gatják
csuklóra tekeredve az artériát –
otthon csirkecombokon legeltetem a szemem, harisnyabő-
rük
felszalad, pedig igyekszem – irtó kínos – végül fater huszár-
vágással
a pettinget berekeszti – az étel nem játék – jó, mondom,
holtan már nem is –
húrelmélettel traktált péntek esték, a szád sarkában egy
fraktál csimpaszkodik,
öblítsd le, ha jót akarsz;
tudom, hogy víz nélkül a mosdókagyló csak egy magzati
hosszmetszet – belepisálás nem ér –
betépve sem volt olyan jó, mint veled – a bókjaim nyálad
felszínén lebegnek;
hajnalban keltem, vakrandi, tisztánlátó lepattintás –
fő az optimizmus;
szuperhúrok szintjén a lófasz is valami

Igazságbevallás

szűz kötőhártyámat a napra tartom,
hogy megerőszkoljon az éles fény –
a hajnal levedzik, lábam mosom
míg a jól szerkesztett buszváróba nem érek –
a nő már nincs velem
valahol félúton hagyott el, mint fesztelen szűzhártyáját egy
    bulin –
nem értette, hogy egy párkapcsolat, mint utolsó korty sör
utánni rémült zsebturkálás –
azt hazudtam, ha terhes lenne, elvinném,
persze az éves igazságbevallásomból
mindig sikkaszt a valóság –
szóval a buszon átadtam a helyem,
ahogy általában nálam jobb szeretőknek szoktam

Terhes tavaszi anyák

Terhes tavaszi anyákat
szeretnék nézni –
pozitívan
kerítés mögül, távolságot
tartva –
kinn a tábla, hogy ne
nyúljak be kajával a kézben
na meg a
csimpaszkodó gyerekeket
korlátról lefejteni,
mint péniszről a bőrt –
most őszinte leszek,
kurvákra fanyalodom
minden randi előtt
– valójában –
(attól félek)
hogy nem lesz mivel zenét lejátszanom
padon hempergős
tavaszi napjaimon

horropista [Máriás István]:
Egy provinciális festő tragikus halála, 2011
papír, vegyes technika, 65 × 60 cm

Perszepolisz

A reliefen elnyúlik az oroslán,
karma a kőbe mélyed, mintha
hosszútávot futott volna, kopár
faágak sörényébe tépnek.
Elfehérül a véset; kőindáival
kanyarog a sivatagban, oszlop-
töredékekre nézek, tekintetem
átfut a jeleken: vártak egykor
a főtéren melegben, a nap épp
egy lépcsősorra sütött, és messze
voltak egymástól a házak, most
romokon járok szúnyogok között,
ott hagy magamra a kő fehérsége,
távolodnak tőlem a palotaromok,
elborít a hó – szikrák szisszenése.

nyár

azt hiszem vége
elsétálok pólómon
átfúj a szél és egy
strandhoz érek a
nyári utcán kék
fürdőruhák mögött
fölfornak a márvány-
lapok és ájultan hagy
a part ernyő alatt
a világ súlyosan tűz
a nap mintha percekig
aludtam volna csak
mikor álmomból
másik sétányra
léptem át

Medúza

A szolgálólány asszonya mögé lépett, és átadta neki a mellfűzőt. Segített neki a szalagot keresztben végigvezetni felsőtestén, és csomóval rögzítette a hátán. A vékony gyapjúból készült alsó ingre a hölgy chitont vett föl, gondos és rutinos technikával osztalva el a rengeteg anyagot. A ruha bisszoszból készült, amelylyel a perzsák kötözik a sebesülteket és az egyiptomiak mumifikálják halottakat.

A szolgálólány felemelte a hosszú, bő aljat, asszonya kezébe adta a ruha végeit, aki eligazította magán finoman, egyenletesen ráncolva, amíg egy bronzövvel hozzá nem fogták derekához. A szoknya hossza így is bokáig eltakarta a formás lábakat. A nő melleinél, az anyag redős öble mentén, a chitón két felső végét áthajtotta vállain, és azok lengén fedték a testét az övig, a szolgáló pedig behozta az aranyozott fibulákat, amelyekkel összetűzte az egymásra vetett anyagokat. A lepelruháknál a legfontosabb a redők bravúros kialakítása, mert a drapéria fodrozódása, esése, hajlása kelti föl a figyelmet a ruha alatt domboruló természetes formákra. A nő leghatásosabb eszköze a figyelemfelkeltésre az, ha szépségét tudatosan használja fel a férfiak befolyásolására, ismerve a csábítás trükkjeit és a hódítás stratégiáit, de mindezeket a technikákat fondorlatosan úgy alkalmazza, hogy a természetesség és ártatlanság látszatát keltse.

Csillagokkal és virágmintákkal ékesített szövet volt, szegélyén gondosan kimunkált kétsávós hímezéssel. A lazán rávetett himation szélein aranyszínű bojtok csüngtek, amelyek kiemelték a kockás mintázatú milétoszi gyapjú különleges, előkelő voltát.

Miután a szolgáló felsegítette a lányra bőrsaruját, magukhoz vették a tömjént és az olajat, hogy áldozati ajándékként vigyék Athéné templomába. Ahogy kiléptek a déli fekvésű szoba félhomályából, a fügefák levelein átszabaduló napsütés suga-

Jagicza Patrícia: Én (részlet), 2009
szappan, haj, 10 × 6 × 3 cm

ras karmokkal vetette rájuk magát. A fény és árnyék játéka illékony mintázatokkal szabdalta alakjukat, ahogy végighaladtak az udvaron. Az asszonyház mögötti kertből alma-, körte- és fűgefák gyümölcsének illatát hordta a szél. Elhaladtak a folyosón a fegyvertár, a kincstár és az éléskamrák lakattal lezárt kapui előtt, a ház fehér vályogfalaira vakító plecsniket vetett a kora délutáni verőfény. Az udvaron már lézengett néhány vendég, tavalyi termésű vörös szőlőborral teli kupákkal álldogáltak a fedett csarnok árnyékában.

Medúza ment elöl, ügyet sem vetve a férfiakra, akik apjának voltak barátai és érdekbarátai. Üdvözölte ugyan őket jól hallhatóan, a kijáró tisztelettel, de a felé tartó mosolyok még azelőtt felizzottak és elégték, mielőtt elérhetek volna hozzá. Arca rezenéstelen maradt, testtartása távolságtartó. A szolgálólány buta, lapos arcán zavart vigyor ült, ahogy az egyik férfival találkozott a tekintete. A múltkori szümpozionon ez a férfi bemutatatta neki a lovaglás fortélyait az istálló mögötti széna közt. (Hét hónap múlva ezt a szolgálólányt Medúza apja, Porkhüsz félholtra veri ugyanezért a lovaglóléckéért, és egy év múlva a lány fattyával kopogtat a boldogtalan apa ajtaján.)

Athéné temploma dór stílusban épült, az oszloptörzs alsó keresztmetszete volt az alapegysége, ehhez igazította hajdanán az építész a szerkezetet formájában és arányaiban. Az oszlopok külsején futó finom mívű kannelurákban, vajatokban apró fekete bogarak napoztak. Az oszlopalak enyhén sudarasodó, felső részéhez csatlakozó párnatag árnyékos részén egy denevér fészkel, a négyzetes abakusz repedésébe mélyítve karmait.

Medúza föltekintett a timpanonra, amely eltakarta a nyeregtető oromzatát. Gyakran látogatott el Athéné templomába, élvezte a kontrasztot, ahogy teste áthatolt a rengeteg fényen, majd az épületbe lépve ráült bőrere a hűvös félhomály. Ezt az élményt kötötte Athénéhez, és már borzongva gondolt a változásra, ahogy a három lépcsőn fellép, és a tornácon át besétál a szűk belső térbe.

Poszeidón az agórán vette észre a templom felé tartó nőket.

A szolgálólány satnya volt, görnyedt és szikkadt. Ellenben asszonya, aki még fiatal volt és hajadon, sugározta a szexualitást. Szűzies fehér chitónja és mélyen homlokába fésült haja ugyan a tisztességes, jó származású lányok divatját követte; mozdulatai, testének minden megnyilvánulása azonban valami mást mutatott. Ezzel olyan fűszeres izgalmat ébresztett az istenben, hogy az utánaeredt, hátha le tudja hántani róla ezt a titokzatosságot.

Medúza belépett a templom hűvösébe, és elvette a szolgálólánytól a tömjént és az olajat.

- Egyedül kívánok most áldozni az istennőnek.

Az oltár elé járult, elhelyezte ajándékait, és szemeit lehunyva igyekezett Athéné titkaiba férkőzni. Kezét végigfuttatta a díszesen faragott kőoltáron, ujjaival belehatolt a részletek mélyedéseibe, végighúzta ujjbegyeit az éleken, érezte a hűvös, szemcsés anyagot, és amikor visszatért ugyanarra a helyre a keze, a kő még sugározta az ő testétől átvett hőt. Az istennő szobra élőnek tűnt, mintha az elefántcsont és arany ruhafodrok, a kő kemény felülete alatt élő szövetek hálóznák át az óriási asszonytestet.

Medúzában nem volt alázat, áldozása a helyes cselekedetek tökéletes színháza volt. Úgy járt házában, mintha egy távoli országból rabláncon idehurcolt ragadozó volna, amelynek bár testét korlátozhatták, az akaratát lehetetlen volt megtörni. Szenvedélyéről nem beszélt soha, csak a tekintetében izzott fölnéha az irányíthatatlan, pusztító ösztön. Járása kiegyensúlyozott volt, hipnotikus ritmusban ingatta csípőjét. Ez is a játék része volt. Higgadtnak kívánt tűnni. Uralkodónak. Azonban ruganyos lábaiban erő lüktetett, izmait gyakran feszítette a vágy, hogy felülkerekedjék a poshadt szokások unalmán és a felszínes ünnepi multságokon. Gerincének csigolyái mentén anyajegyek futottak az Orión csillagkép formájában. Orión vívta ki Apollón féltékenységét, Artemisz harci vágyát, s Auróra szerelmét. Medúza nyakán és válla ívein úgy ültek meg a pihék, mint a sziklát borító moha. Fejét szinte mindig felszegte, tartásáról azt mondta egyszer anyja, hogy olyan, akár egy pöffeszkedő

kentauré. Karjaival gyakran tett maga körül táncoló mozdulatokat, beszédét kígyóként tekerdő gesztusok kísérték.

Poszeidón előlépett az egyik közeli oszlop mögül.

Nem fedte föl kilétét. Háromágú szigonyát, amellyel felkorbácsolja vagy lecsillapítja a tengerek hullámait, a templom falához támasztotta. Medúza tudta, hogy a férfi követi. Az isten közelebb lépett hozzá. Egyikük sem szólalt meg. A szolgálólány a templom lépcsőinél várakozott. Nem láthatta a templomba érkező Poszeidónt; az isteneknek megvannak a maguk módszerei a halandók megtévesztésére.

Medúza megbabonázva figyelte a férfit, aki szokatlan volt és egzotikus. Ezen a vidéken nem gyakori a kék szem és a fehér bőr. Kevesen tudják, hogy Zeusz és Poszeidón egyaránt világos bőrű, kék szemű istenek, vállaikon elszórva sárgásbarna szeplők fedezhetők föl. Sápadtak és fenyegetők, Gaia uralkodásra termett, különleges fiai. Zeuszt inkább a gőg, Poszeidónt pedig az indulatosság jellemzi. Amikor Medúza belenézett a férfi szemébe, fülét betöltötte a tengerek zúgása. Érezte a templom falainak csapódó hullámverést, a talaj imbolygott, akár a viharba került hajó fedélzete. Látta, hogy a templomot egyre inkább elárasztja a sós tengervíz, és a habokból kékhajú nőalakok tűnnek föl: némák és meztelenek. A félszáz néreisz elzárta a külvilágot a templom félhomályba borult belső termétől, csak az istenszobor lábainál izzó vörös korallok és a vízfelszín alatt foszforeszkáló tengeri lények bontották meg a zajgó, mélyszürke víz látványát. Medúza szédült, felgyorsult a szívverése, egész testében megkívánta a férfit. Poszeidón két karját a nő felé nyújtotta. Ujjainak végéből hínár sarjadt, és a hínár szárai rácsavarodtak a nő karjára, nyakára, combjára, egy erősebb szál a derekára. Medúza megborzongott, és ahogy a férfi magához vonta őt, fejét hátraszegte, és meglátta a felhős éjszakai eget, a medúzaként lebegő holdat és a méregzöld, aranyhárga, halványvörös csillagokat. Míg szeretkeztek, lábai körül tengeri kígyók tekerdőztek, és polipok korongos karjai tapadtak ülepére. Athéné szobrának kőszemei felnyíltak, és a kőszemgolyók a

Mohamed Gamal Sophia: 2in1 (részlet a naplóból), 2011
vegyes technika (rajzfűzet), 19 × 25 cm

párhozó párt figyelték.

A férfi hangosan elbödült, mikor a nőbe élvezett. Medúza felszisszent az utolsó, erős lökéseknel, és érezte ágyékán a férfi meleg váladékát. Ez volt Khrüszáór és Pegazus fogantatásának pillanata. És a pillanat, amikor Athéné szobra megelevenedett.

A nagy kötömeg megremegett, és a tömör test minden részletében megrepedt, a felszíni törésvonalak mentén fehér porréteg keletkezett, a tenger, a hullámok, a néreiszek semmi vé foszlottak. A Poszeidón által keltett látomás megtört, és a tengeristen úgy állt a hatalmas Athéné szobor mellett, akár egy jelentéktelen földi halandó. Athéné felemelkedett, bőréről pikelyszerűen hámlott le az elefántcsont, pattogzott le az arany. Medúza kiegyenesedett, himationját felkapta a földről, és fel emelte fejét.

Az istennő hosszas csönd után így szólt:

– Akár egy pöffeszkedő kentaur.

Azután hosszú ideig egyikük sem szólalt meg. Poszeidón és Medúza tudták, hogy most az istennő bosszúja következik. A nő minden ízében reszketett. Athéné szavai visszavonhatatlanul kiszakadtak a kötestből:

– Medúza, olyan rettenetes lényé válszol te is, és nővéreid is, hogy nem lesz több halandó, aki elviselné a látványotokat. Aki rátok néz majd, kővé dermed és szörnyethal. Senki sem gyalázhatja meg az istennő templomát.

Medúzát úgy járta át az isteni átok, mint a fölhabzó sav, mely tágul és terjed és pillanatokon belül óriási pusztítást végez a felületen, amellyel érintkezik. A húgai miatt ránehezedő büntudat kemény, durva göböket növesztett Medúza gyomrába, amelyek ezentúl – akár a tyúkból a tojás – naponta kifúrták magukat a testéből, hogy aztán másnap újabbak keletkezzenek. Egyetlen és utolsó könnycseppje végiggördült az arcán, és a büszke, csontos állról a bal karjára hullott. A sós könnycsepp belefolyt a pórusokba, rögtön marni kezdte a becsapódás helyét, sisteregve rágta bele magát a hófehér felületbe. Medúza látta és érezte, hogy a bőre a húsától terjedően csomós lesz, fo-

kozatosan elsötétedik, hólyagzani kezd, majd varszerű fekete foltta repedezik. Szaggatottan ordított, aztán hangja kétségbeesett nyuszításba csapott át. Eldobta magát a földön kínjában, és a karja úgy lüktetett, akárha szíve, mája, tüdeje és belei, egész belseje kitüremkedne belőle. Görcsbe rándult testtel, széteső mozdulatokkal csapkodni kezdte a padlót.

- Átkozottak legyetek, hiú istenek. Átkozottak legyetek mindannyian!

Medúzát a szolgálólány térítette magához. Az eltorzult arcból kidüledt a borzalomtól vérekes szempár. Többen kellettek hozzá, hogy hazatámogassák a remegő nőt. Háta mögött összesúgtak az agórán a kofák: többen látni vélték, ahogy utánaered egy férfi, és az a beszéd járta, hogy itt bizony erőszakot követtek el a szerencsétlen hölgyön.

Medúza nem szólalt meg, amíg haza nem értek. Akkor betámolygott apja termébe, és a vályogfálnak vetve a hátát kegyetlen őszinteséggel elmondta neki a történeteket. Apját előntötte az indulat. Megragadta lányát, rázni kezdte két vállánál fogva, majd háromszor keményen megütötte. Medúza csak azután rogyott össze, hogy apja kirohant a szobából. Bezúzott orrából lassan szivárgott a vér. Úgy zúgott a feje, mintha a vad óceán háborogna benne. Még érezte magán Poszeidón szagát, még érezte bőrén a kígyók és a polipok undorító érintését. Por keveredett a nyálával, köpött egyet. Fél könyökre támaszkodott, úgy zihált. Lelkében lustán rendeződtek át a galaxisok.

Az események inentől gyorsan zajlottak. Hamarosan meghallotta anyja állati üvöltését, a mandulaszemű Kétó sikoltozva rohant végig a házon a női lakosztályok felé. Medúza a székre ülve várta szülőanyját, orrához tartva himationja szélét, hogy takarja az apja kezétől szerzett zúzódást. Kétó feltépte az ajtót, és megragadta Medúza bal karját. Amikor meglátta a fekete foltot, térdre esett, és felszakadtak belőle a gyermeküket elvesztett szülők hisztérikus szavai és sirámai. Medúza nem bírta tovább hallgatni:

- Ne jajongj, anyám, ne jajongj, hisz csak rosszabb lesz.

Aznap már nem tudott többet beszélni, irtózatos, sajtó lük-tetés támadt a szájában, ágynak esett. Az őt vizsgáló orvos el-szörnyedt, és esküdözött, hogy ilyet még sohasem tapasztalt.

Másnap gyors léptű paripák fogatán hazaérkezett Medúza két lánytestvére, Sztenó és Eurüalé, akiknek fél arcára átterjedt már a fekete folt, hajuk utolsó csimbókjai a vacsoraasztalra es-tek. Medúza felső ajkát két dudor tolta előre, nehezeére esett a beszéd, fájdalmai voltak, de apjához fordult, és elmondta, amit el kellett mondania.

- Apám! Legjobb lesz, ha elküldesz engem és húgaimat messzi földre, ahol már nem ismernek minket. Olyan messzi-re utazunk, hogy soha többé ne kelljen embert látnunk, és ne kelljen egyetlen embernek sem látnia minket, mert mi nem tud-nánk elviselni arcukon a borzadályt, és ők szörnyethalnának a látványtól. Mi már csak förmedvények leszünk az emberek számára örökké.

Az anya ezután tovább sírt és jajongott, alkonyattól pirka-datig. Ekkor a három nővér szolgálk kíséretében elindult mesz-sze nyugatra, az Okeánosz túlsópartjára, arra a köves, sivár tájra, ahol óriási homokviharok söpörnek végig egymást váltva a tájon, és ahol állandó a félhomály. Útjuk során fekete csuklyás lepellel takarták el arcukat és testüket, de mire áthajóztak az Okeánoszon, már kővé dermedt az összes szolgáljuk, a nővé-rek magukra maradtak. Egy romos kőkastélyba fészkeltek be magukat. Sztenó és Eurüalé gyűlölték nővérüket, és odaadták volna halhatatlanságukat a Moirák újabb szövédékéért, amely-ben testük megszépül, s ők visszatérhetnek az emberek közé. Ám a Gorgók sorsa már menthetetlenül összefonódott. Medú-za felszegte fejét, akár egy pöffeszkedő kentaur, és összevonta mellén hosszú fekete leplét. Hosszan elnézte a hatalmas, moz-dulatlan vízfelszínt. Ott, az Okeánosz alkonyában már felnőtt nő volt.

Chatresztelenítés

*Akinek, az úgyis tudja,
akinek nem, az úgyse érti.*

A postaládád mindig meglegyen,
de ha arra járok, fordulj el nyugodtan,
hadd legyünk egymás vakfoltjai,
úgyis akármerre nyúlok mostanában,
hajlamosak hegyben végződni a dolgok,
és falakká csukódni az ajtók,
és tíz körömmel kaparni a téglát
egy idő után nem olyan nagy mulatság.

Mulassunk inkább újra ketten
– ketten és sohasem együtt, sosem –
azon, hogy épp most kell emlegetnem
az elmúlás ócska dzsókertoposztát,
mikor a levele-hullott mellékletek
jobb híján egymáshoz csatolva
szóródnak szét a világháló
évszaktalan kontextusában,
ahol az árnyalatok egy rossz fanfiction
romantikájával simulnak egybe,
ahol ha akarod, a szép lesz az igaz,
hisz jól tudod, a költő sose lódít,
csak alkalmanként kicifrázza a dolgokat.
Vagy rendezhetnénk hisztiversenyt.

Te önsajnáló verseket szavalnál
– most mindegy, bosszúd-e vagy bocsánatod –,
én átölelném rettentő bokád,
és elzokognám hálátlan dalom,
hogy ó, te szent, te jó, te hű, türelmes,
ki mindent túrsz, ki mindent elviselsz,
ki jóságos vagy, meg nem szűnsz soha –

bár tudnám jól, hogy ez csak önvigasz:
mert majdnem mindent túrsz csupán el,
hozzám ez nem lesz elég, sosem volt,
így írva merem elstutogni már csak,
hogy legszívesebben kibelegzném
rajongótáborod tagjait mind
– úgyis szőke liba egytől egyig,
akkor is, ha okos, és ha barna –,
mert nincs joguk, mert hozzád nincs joguk,
és mondhatsz bármit, végsőkéig tagadnám,
hogy köztük legkevésbé nekem van jogom.

Én arra lennék egyszer már kíváncsi,
jóvátennék-e vele bármit is,
ha elmondanám, hogy nem azért, hanem –
hisz mire hozzád érnek, mást jelentenek
a távolságtól elfáradt szavak,
és hidat verni hit és hit között
sose volt reményteljes projekt,
és hiába kezdenék akármibe, csak újabb
versekkel tömnéd be múzsaszámat,
hogy ne lásd, hogy fáj, ha fáj neked,
bár az is fájna, hogyha nem neked –
lásd, az érthetetlen női lélek,
egyszer, bár egyszer megérteném,
de nem tudok jobbat a közhelyeknél,
és hozzád nem illenek a rímek,
sem a komolyság, ha hozzád beszélsz,
s hogy szólítom a próza angyalát,
csak körberöhög, s elhúzza más vidékre.
Én még itt vagyok, bár nem tudom, miért.
Vigasztalódj. Közös világhálószobánkat
posztmodern pókok szövik be lassan,
s előbb-utóbb majd elfelejted,
mire is fizettél elő.
Számolni kellett volna perceinket.
A kapcsolat időtállóság miatt megszakadt.

Túlélve, gúzsban

Ma új nap van, és a változatosság
kedvéért ismét önkezemmel,
megint el akarom magamtól,
és újra meg akarom magam;
de amióta kérget növesztett
maga köré két gyáva karom,
csak évgyűrűim gyűlnek egyre,
s még mindig állok, mindig megvagyok.
Nem számolom az üres árkokat,
sem az idő nyúlós gyökereit,
ahogyan mind mélyebbre húznak
a lebírhatatlan föld alá,
sem a törzsön-ágon késvonásokat,
melyeket egykor, kamaszos hévvel,
mikor még hittem a büntetés
lélekvesztítő erejében,
bíróként osztottam magamra
(mert bírait ki maga választja,
kegyelmet nem nyer sohasem,
de kínzásra mindig kapható).
És hiába érzem minden új nap
lúktetését az egykor kék erekben,
hiába a húrként feszülő várakozás
az idegek fojtó erdejében,
hiába a pillanat éhesen felém
forduló kicsorbítatlan éle,
hiába a nembíromtovább,
ma sem lesz semmi, ma már nem lesz,
kezem csak ásító égre nyílik,
arcomon csak sós gyanta csordul,
a nemmozdulhatók mohóságával

ejtve csapdába minden arra járót,
tetvet, hangyát, s még ami épp akad,
hogy a szétkorhadt emlékek helyett
hurcolhassam magammal őket,
amíg lassan magamba dermedek,
s a kemény borostyán-zegzugok
kitöltik minden üres közöm.

Útravaló

Néha jó lenne szétszakadni
felém, feléd és még egyfelé,
ahogy a hídról is három út vezet,
mikor a víz acéltrambulinjáról
visszapattanó emlékezet
zárványait, e miniatűr
jégtömböket magunk előtt,
mögött, között, közé görgetjük.
Ketten vonulunk, mint a sínpár,
de párbeszédünk oldhatatlan,
ha nincs velünk egy harmadik:
szájunk gyenge, szavaink erősek,
egy hivatásos unottságával
ezért vetjük egymás helyett
egymást kereső mondataink
a nemtörődöm papír arcába,
mely vállát vonja, halomba gyűlik,
bekúszik az asztalláb alá,
kinyújtózik, lehunyja tintakék
szemét, s tárgyára rátalál.

Orr Máté: Asztal, 2011

olaj, akril, vászon, 170 × 80 és 170 × 145 cm

Szavak lesznek

(Evellei Kata három verséről)

Egy kötet kontextusa a befogadó számára jelent könnyebbséget. A versek rozszababbul járnak, elveszhetnek benne, az olvasó figyelme megoszlik. Jelen esetben a vizsgált három költemény jól járt, nincs semmi, ami elterelné róluk a figyelmet. A befogadót sem kell sajnálni mostani helyzetében, hiszen Evellei Kata három verse megérdemli, hogy csak velük foglalkozzanak, s nem hiányzik egy kötet olykor – talán bevallható – kibívót jelentő közege. Jelen vizsgálat kiindulópontjai tehát leginkább a szavak lesznek.

Evellei írásaiból úgy tűnik, a szavak nemcsak a verssorok megírásának eszközei, hanem sokszor talán eleve célok. Tétjük van. És ezzel együtt kockázatuk is. A szerző bátorságát azonban mi sem bizonyítja jobban, minthogy nemcsak köznap szavakat

használ (és azokat sem csupán a szokásos értelemben) hanem ő maga is hanem ő maga is szavakat alkot. Legmerészebb leleményét rögtön címhelyzetbe is hozta a három közül általam elsőként olvasott költeményben: *Chatresztelenítés*. A szó és az írás is jó, de – a versből idézve – „ketten és sohasem együtt”

A feltehetően alapul szolgáló *csetresz* hallatán kétféle értelmezői folyamat indul el bennem. Először egy bögreforma tárgy jut eszembe, egy edény, aztán bevillan a szó általam eddig csak Győrben és szűk környékén hallott jelentése is: limlom, haszontalanság. Evellei Kata versének címeként, a képzős forma miatt, inkább az utóbbi értelmezés valószínűsíthető. Ez alapján – bízva abban, hogy a vers még inkább útbaigazít a jelentéssel kapcsolatban – úgy kezdtem olvasni az írást, hogy az valamiféle virtuális lomtalanságról fog szólni, amolyan költői módon. A vers egy női monológ, a benne megfogalmazottakkal egyetértően

megmosolyogtató, igazi. Nem olyan, amilyenek a női jelző alapján várni lehetne tőle. Nem modoros, nem tüntet, a beszélő nem áldozat. Hacsak nem a saját magáé, de az már az ő magánügye, Evellei sem feszegeti, jótékonyan empátiás beszélőjével szemben. Kicsit gúnyos ráhagyás lehet ez; a lírai én is ironikus önmagával szemben: „*lásd, az érthetetlen női lélek, / egyszer, bár egyszer megérteném*”. S az olvasó számára ez is megnyugtató jel lehet arra vonatkozóan, hogy a vers valóban nem aggodalomra okot adóan női. Legsikerültebb részének azt a képsort tartom, melyet egy egyszerre spontán, ugyanakkor szinte kétségbeesettnek tűnő, végső ötlettel vezet be: „*Vagy rendezhetnék hisztiversenyt*”. Hosszabban idézni bajos lenne, Evellei mondatai szinte zihálók, nem terhelően hosszúak, inkább rövid, hasonló jelentésű tagmondatokból összeszóttek. A lendület aztán hirtelen megáll a vers végén: „*Vigasztalódj*”. De nem a legvégén. Amiért

olvasóként valóban elszomordtam, az ezt a tőmondatot követi. A „*világhálószoba*” még egy újabb remek Evellei-szó, az azt beszövő „*posztmodern pókok*” azonban irtani valók lennének, túlságosan direktsek, feleslegesek. A jelzőjük mindenképpen.

Visszatérve kicsit a címhez: a vers elolvasása után is a „lomtanítás” jelentés felé hajlok, a chat átírással jelzett virtualitás is megjelenik, ám én magam inkább emailezésre asszociáltam az olyan kifejezéseknek köszönhetően, mint „*postaláda*”, „*csatolva*”. A költemény pedig újabb két (szintén nem feltétlenül chat-es) technikai klisével zárul: „*Számolni kellett volna a perceinket. / A kapcsolat időtúllépés miatt megszakadt.*” Vagyis a cím nem igazán illik a versezhez, veszni hagyni azonban kár volna, számomra a „*Chatresztelenítés*” – különlegessége, ötletessége és a jelentés többértelműsége miatt is – szinte egyszavas költemény. A következő versből is kiugrik egy szó: „*acéltrambu-*

lin". A kép, amelyben szerepel, nekem kicsit összetettebb annál, mint amilyen gördülékenyen a költemény folytatódik, az *Útravaló* t épp ezért, a gyengébb kezdés ellenére is érdemes végigolvasni (na meg nem is hosszú). Az utolsó kép egyszerre lemondó, kedves és olvasóbarát. Ebben a „nemtörődöm papír (...) kinyújtózik, lehunyja tintakék / szemét, s tárgyára rátalál”. Megidéződik egy klasszikus is, József Attila *Altató* című verse. Evelleinek nem ez az egyetlen írása, melyben feltűnik a költő, elég csak a *Letár* ra* gondolni. Evellei – hogy az ő szavaival fejezzem ki – egy „posztmodern pók” fonalával kapcsolódik József Attila költészetéhez: az előd hatása nem egyértelmű, nem fitogtatott, de egyszer-egyszer fényesen megcsillan.

A harmadik vers, a *Túlélve, gúzsban* című az egyetlen, amiből nem lóg ki egyetlen szó sem. Szép, végiggondolt írás, egy kép következetes végigvezetése 38 soron. A beszé-

lő emberi érzései és a fa mint az ő metaforája első hallásra szinte közhelyes költői képek tűnhet, de csakis a vers elolvasása nélkül. Hiszen az olyan részletek, mint a kés-vonások, „melyeket egykor, kamaszos hérvvel” osztott magára a beszélő, vagy a költemény végén megjelenő tetvek, hangyák „s még ami épp akad, / hogy a szétkorhadt emlékek helyett” hurcolhassa őket magával – egészen egyediek és rendkívül kifejezők.

Nagyon különböző Evellei Kata általam most olvasott három költeménye. Ez lehet a kiforratlanság jele, de a sokszínűségé ugyanúgy. Inkább utóbbiról lehet szó, hiszen abban hasonlítanak a versek, hogy mindhárom rejt magában olyan képet, mely egy időre biztosan megmarad az olvasó fejében. S úgy gondolom, ha a képek el is oszlanak egy idő után, amiket bizonyára tovább megőriz a jótékony olvasói emlékezet, azok az Evellei-szavak lesznek. •

Szarvas Melinda

* Megjelent az *Apokrif* 2010. téli számában (35. oldal).

Tamáskodó talentumok

Friss 2011, Budapest,
KOGART Ház

A Kovács Gábor Művészeti Alapítvány látványosan törekszik arra, hogy látómezejébe kerítse a magyarországi művészettörténet mind több századát, nemzedékét. Míg egyik oldalról ezt a horizontot Rákóczi hitvesének, Sarolta Amáliának olajportréja határolja, addig az időegyesen másik végének a jelenrel való folyamatos szinkronizálásáért külön kurátori testület felel az Alapítványnál. A *Friss* kurátorok tiszte, hogy évről-évre átböngésszék a hazai művészeti egyetemisták mapáit két kiállítótérnyi tehetség felkutatása érdekében. Céljuk, hogy ezzel a kvázi utolsó utáni felvételi fordulóval megelőlegezzék a kiválogatottak számára a kortárs képzőművészek szcénájához való csatlakozást. Ezek után sem lenne törvényszerű, de a tehetséggondozás jól csengő szólama immáron nyolc éve valóban többet jelent

egy üresen szépelgő gesztusnál a KOGART esetében. A *Friss* elugyanis együtt jár a felhajtás és mindenekelőtt a (Mészáros Zsolt és Szabó Noémi kurátorok nevét dicsérő) átgondoltan összeállított, díjkiosztóba csúcsosodó tárlat.

Örvendetes, hogy a kiállítás nem elégedett meg a legügyesebb kezű pályakezdők összegyეთemi téstábol történő kimazsolá zásá val, de az esztétikai mellé pedagógiai és társadalomtudományi igényt csempészve párosította is munkáikat egymással. A csoportosítás okosan kiválasztott – vezérmotívuma a ma húszas éveiket élő, kiforrás alatt álló személyiségek önkeresése, belső vívódásaik gócpontjai. Az egymással közvetlen kapcsolatban nem álló művekből a kurátorok szűrték ki a történeti traumát, a gyermekkort, a közösséget és a szexust mint az identitásért folytatott belső harc közös többszöröseit. Az emberléptékű küzdelmeknek az említett négy fogalommal strukturált teréhez kapcsolódott egy lépéscsfordulóval fentebb az ötö-

dik, mentális tartomány, ahol a mindennapok súlyát messze maguk mögött hagyó képek és installációk kaptak helyet. Íme, dióhéjban az önmeghatározást muzeológiai vörös fonálul választó szerkezet, amelyet kétségtelenül tehetséges képzősök és iparosok munkái népesítettek be. A kiállítók java része azonban csak a szükséges talentumok hiánytalan meglétéről tudott számot adni, azoknak számottevő kamatoztatásáról még nem. A megjegyzésre így is érdemes nevek melletti zsengek között azonban feltűntek érett, valóban már a nagybetűs képzőművészeti körforgásba kívánckozó munkák is. Ezeket közli az *Apokrif* mostani száma.

A magyar anyagok izgalmas és releváns árnyalási lehetőségének nyitott teret a bukaresti képzőművészeti egyetem, az UNArte diákjainak meghívása. A fél tucat román tehetség mindegyike történeti vagy kortárs társadalmi kérdésre reflektált műveivel, melyeknek tematikai egyöntetűsége szembeszökő volt a közgyei helyett inkább személyes

problémáikra összpontosító magyar munkák körében. A bukaresti diákok megvédték a román művészet napjainkban egyre erősödő nemzetközi becsületét, melyet elsősorban a filmeseiknek köszönhetnek keleti szomszédaink. Ennek tükrében talán nem véletlen, hogy az egész tárlat legmarkánsabb, szinte fojtogató hangulattal bíró alkotásának a részben át-rajzolt, roncsolt snittekett egymás után pattogató *Életképek* című videó bizonyult. Razvan Tun filmjét nem tudjuk odavetíteni valamelyik fehér lapra, Radu Mocanu kólásüvegekkel lazac rózsaszínűvé pezsdített harctéri sorozatából viszont itt egy darab, amely az amerikai életérzés olykor ordítóan hazug ubikvitását hegyezi ki. Daniela Vasiliu poliuretán habból durván faragott négy munkása – mindenekelőtt anyagválasztásával – frappáns pillanatfelvételt ad a rendszerváltozás óta megállíthatatlanul, a minőséggel is dacolva építkező Romániáról.

A bukarestiek társadalmi érzékenységgel rokon intuáció

áll Hollós Ádám akrilfestményei mögött is, melyek ecetes humorukkal ügyesen hívják fel a figyelmet az esetek helyzetére. Történeti lépték tagadhatatlanul lapul Máriás István képeiben is, de annyi – néhol már horrorba hajló – sci-fivel és trash-sel keveredve, hogy lehetetlen megítélni: valódi félelem vagy pusztán zseniális agymenések sugallták az évszámra pontos apokaliptikus jóslatokat. A horrorpista néven kiállító Máriás (jó eséllyel lomtalanításból szerzett) keretek közé szorított kompozíciói Tara von Neudorfot idézően súlyosak és vagányak egyszerre. A valóságtól egyértelműen elrugaszkodó szürrealitást fejtegethetünk Orr Máté és Szabó Gergely gondosan elkészített, különle ges képi világgal bíró munkáin. Orr asztalt bont, hogy az ürességről és a sötétiségről filozofálhasson, Szabónál tökéletes talányt alkot az összkép. Talán egy Szibériába száműzött szovjet író rémálmait karcolta rézbe.

Nem egyszerű nosztalgia az, amely Fátyol Violát és Vasvári Mártát a tízes éveinek fel-

dolgozásához vezette vissza. Fátyol az *alma mater* t, a Debreceni Református Kollégiumot kereste fel újra diplomamunkája elkészítéséhez. A neveletésében bevallottan meghatározó szerepet játszó ódon bagolyvár vaskos falai valóban jellegzetes, sokrétű olvasatot kínáló jelképeket rejtnek – így a bocskai öltönyt, a gerundiumot, de a citromsárga menzateás kancsó is. Használóik, a modellnek toborzott mai kollégisták azonban túlságosan lámpalázások voltak ahhoz, hogy az *Orando et laborando* sorozat biztos lépetekkel elkerülhesse a mesterkélttség csapdáját. Vasvári nyilvánvaló szeretettel nyúlt vidéki emlékeihez: ezen a szereteten keresztül rokonszenvesse válik a flitterrel kicifrázott otthonkájú nénik egyszerűsége is.

A tárlat tanúsága szerint a rendszerváltás környékén született nemzedéknek sűrűbben jár a feje a fiúkon vagy a lányokon, mint politikai vagy ontológiai kérdéseken – mindenesetre a szuggesztív művek többsége a nemiség témakörében mozgott. Önmagában a női arny-

rajzokkal hímzett vásznaival is felkelti az érdeklődést antalaci, a képek közötti posztamensre állított lejátsszóból kibontakozó történetével viszont már teljesen be is hálóz. A – határozotlan – férfi művész és két volt barátnője között folyó beszélgetésből nem csak az lesz világos, hogy aktfotóikról lelesett szilüettekét láthatunk a falakon, de lassan egy kívülálló számára is érdekes szerelmi háromszög története kerekedik ki, amely már-már Leonardo-festmények keletkezéstörténeteivel vetekedik.

Mohamed Gamal Sophia is történeteket mesél: a látogató egy újszülött várásának kilenc hónapos naplóját üthette fel. Az egyszerűségükben, de őszinteségükben is gyerekrajzokra emlékeztető, gyorsan befogadható képeket nem lehetett megenni, szinte maguktól peregtek a lapok. Szókimondó művészként mutatkozott be Bodolóczi Linda. Múltbeli személyes vívódásait és forró feltárukozásait felvállalja, mégis tud távolságból tekinteni rájuk. Húst és szeszélyt korántsem prúd

módon, mégis rafináltan szublimál női művészetté. Jagicza Patrícia KOGART-díjjal frissen felmonétázott alkotásai is egy karakteres lány kreativitását és kezét dicsérik. Találékonyágának legplasztikusabb bizonyítéka a saját maga által alkotott feminin műfaj, mely megmutatja, hogy a szappanba ragadt haj korántsem csak igénytelen lehet. De Jagicza nem csupán építeni, kritizálni is ügyesen tud. A *Múzeumshopok favoritja* festményei könyörtelen gúnynyal, de laza csuklóval tartanak görbe tükröt a méregdrága menőségük kényszerképzetében fulladozó kortárs gyűjtemények és azon velük szédülő „műkedvelők” elé, akik a mesterműveket szabatosabban fogadják be a shopban kapható noteszek fedelére nyomtatva, mint eredetiben.

Nem taposhat rossz ösvényt a honi képzőművészeti élet, ha az Andrássy út 112. alatt nemhogy falat, de díjat is kaphat e tükör tartója. •

veress dani

A provokáció fegyelmével szorítani

Szabó Marcell: A szorítás alakja, JAK-prae.hu, 2011

Szabó Marcell első kötetének önmagában a cím is határozott lírai jellegű kölcsönöz, melyet a borítómunka a karakterek duplikálásával és részleges fedésével hangsúlyoz tovább. Majd a fülszöveg rövid üzenete következik: *„ebben csak ennyi köszönet van”*. Noha a kijelentés szorosan vett kontextusáról csak az utolsó előtti versben tájékozódhatunk, addigra már talán kötetegészre vonatkozó utalásként köszön vissza a kiragadott részlet, melynek provokatív mivoltát a korpusz olvashatóságának, értelmezhetőségének nehézsége adja (mintegy önértelmezésként is tehát). *A szorítás alakja* számszerint negyven szöveget tartalmaz, ugyanakkor egyaránt vannak cím nélküli és azonos címmel rendelkező, indexszel megkülönböztetett művek. Belső tagolás ciklusok szintjén nem merül föl, viszont a nyitódarab és az azt követő Pongemottó némileg el van különítve a

kötet tömbjétől. Indokoltnak tartanám tehát, hogy azokat mint metatextusokat vegyük figyelembe. *„ELINDULNI EGY HOSSZABB CSAPÁSON, AMIT / előbb vagy utóbb majd részleteiben / ítélnék halálra. Nem öröm, nem szégyenkezés. / Csak hogy ide majd vissza kell térnem úgyis.”*

A verskezdetek döntően *in medias res* jellege is arról tesz tanúbizonyságot, hogy a szerzői intenció a valahonnan valahová tartás egyszerűségét cáfolja és a körkörséget, a tárgyhoz történő, szinte kényszerű visszatérést, újraolvasást hangsúlyozza. A megszólalás leplezetlen önreflexiója a későbbiekben nem marad elvarratlan szál: a lírai én választott beszédmódja miatt az olvasó folytonos keresésre kényszerül. Az asszociációs ugrások egyfelől a perspektíva váltásokból, másfelől pedig az elliptikus logikai szerkezetekből adódnak. *„A látvány világos, / tiszta hangsor, de megoldást elvétve kínál. / Felszakad és idáig borul, mint egy zsák / sötét föld, aminek az értelemhez / többféle szerszáma van.”* Az írás folyamata, a megszólalás nehézsége mint alapvető konstruáló technika van jelen, és ha ez lehet nyomasztó, ak-

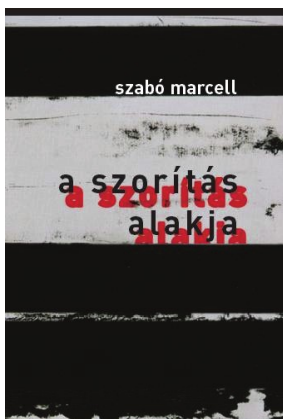
kor a hiátusok szinte letapogatható dinamikája által válik azzá.

Érdekes aspektusként jelenik meg a kötetben az alkotással való küzdelem is: amiből a szerző építkezik, az tulajdonképpen maga lesz az épület, a mű, miközben az építész személyesen is vásárra viszi a bőrét; a megalkotó szubjektum és a megalkotott lírai én között lévő distinkció

fölállítása természetesen szükségszerű, ugyanakkor mintha ez a kettős perspektíva a verstörténés során egymásba mosódna, észlelhetővé és sérülékennyé téve szövegtestet és szövegteremtő testet egyaránt. „Kimegyek, / és arra gondolok, ha megszámlálnám, / egészen biztosan hiányozna / egy emelet. Nem tudom, honnan, / de hiányozna. Ezt az egészet, / minden erőmmel, ezt magamra értem.” Ami a feszültséget talán még hatásosabban érzékelteti, az a mulasztásnak, a félreértésnek a lírai énre vonatkoztatott lehetősége (és ebben az ad infinitum gesztus): „Ebben kevés az igazság, / de ha van, én azt mulaszt-

szam el.”

A szerzői pozíció kitüntetettsége tehát komplex állapotként jelenik meg. Így működtethető a kötet eleji ELŐSZÖR KÖNYÖRÖGTEM, DE KÉSŐBB INKÁBB c. szöveg is, melynek a korpusz második részében található, immár cím nélküli ikerverse az egyes szám első személyből harmadikba

váltott perspektívából szólal meg, ezáltal a két mű egymással cselekvő és szemlélődő oppozícióba kerül, a már korábban említett szövegalkotási tét újabb próbájaként. Többféle interpretációra áll módunkban következtetni:

vagy egy már meglévő műben való szándék abszolút értékének hiányaként, vagy a már meglévő mű befejezhetőségének problémájaként értelmezhetjük a két vers korrelációját; a második vershez toldott, kiszólásszerű zárlatban a korrekció gesztusának bizonytalansági faktora is jól kivethetővé válik. „Hogy jelentse minden ugyanezt / a vasakkal megerősített látványt.

„Nem is. Csak nehogy ezt jelentse” (kiemelés – T.M.).

A szorítás alakja szövegvilágában az összes objektumnak és animális létezőnek metafizikus értelmet tulajdoníthatunk, ami a gondolkodás metonimikus és metaforikus működtetését egyaránt szolgálja, sőt, mintha külön erre összpontosítana. *„A kockás inget a kerti padon / hagyta. Ilyen a múlt idő.”* Megint máshol: *„A lámpavas töve bennem a lassú / kapaszkodás.”*

A kötet felkínálja a zenei párhuzamot is, példának okáért a világhírű jazz-zenész, Coleman biztos referenciapont, illetőleg a kötet záródarabja, amelyben egy zenekar elemeinek felsorolása történik, nyilvánvaló taxonómiai anomáliákkal, de ebből is kitűnik, hogy a hangtest és a szövegtest miképpen léphet fúzióra egymással. Különös érzékenységet mutat a kötet az érzékszervek összjátékának irányában is. A *Meghívás (3)* pl. így nyit: *„Nem lehet olyan sötét, hogy ámuldozzam / rajtad. A csodálatos kúszás, ami a zene / rajtam, és ami abból a hidraulika, szép vagy / ocsmány, hullámzó mozgás.”*

Pontosan ez az a sokrétű, árnyalt beszédmód, amely úgy

képes ráirányítani a figyelmet a *megszólított te* versen belüli létére, hogy hozzá már *„Fecsegni képtelenség”* vagy a szekvenciális összefüggésekhez ragaszkodás („*Teli szájjal küszködöm valamivel, / amiből sohasem lesz felsorolás*”) egyszerűen értelmezhetetlen. Holott nyilvánvaló, ezekben a versekben történés van, de a mozzanatok mintha arra szolgálnának, hogy az olvasó szubsztanciák kihallása helyett szabadon integrálhassa, működtethesse a hagyományos lírai topozokhoz (családi, szerelmi kötődések, tragédiák) a szerző felkínálta lehetőségeket. *„Elkezdem és fürdő lesz belőle, a vasúti sínekből / korlát. Hirtelen rettegni kezdek, ha meglátlak, köszönni sem fogok neked, és akkor valami / a fülembé súgja, hogy a szaunát szereted.”*

Ami a kanonizált kontextust illeti, összefüggésbe hozhatóak ezen művek a tárgyi világ, a minimalizmusra törekvés tekintetében bizonyos Pilinszky- és Tandori-szövegekkel, a szigorú értelemben vett kortársak közül pedig a kötetben idézett Szijj Ferenc vagy épp Krusovszky Dénes erősen analitikus, finom arányérzékéről tanúskodó intuitív megszólalásmódjával.

A kötet által képviselt lírai hang bár nem előzmények nélküli, eredetiségét úgy teremti meg, hogy rendkívül összeszedetten és leisztult módon építkezik a hagyományból, amelyhez saját hangját tudatosan teszi hozzá.

„Egész életemben csak üres akartam lenni.” – így szól a Sarah és Yukeł c. vers utolsó mondata. A *szorítás alakja* mögött húzódó lírai énnék éppen ez az üresbenlevés sikerült legkevésbé: a szövegek nemcsak igénylik, hanem kijelenthető, hogy meg is hálálják a rájuk fordított időt. Az a markáns és izgalmas hangnem, amely Szabó Marcell nyitókötetét jellemzi és a rá irányuló figyelmet fönntartja, eredeti nyelvi megoldásai révén sokadik olvasásra sem válik elcsépeletté. Abban azért őszintén bízom, hogy a szerző által képviselt beszédmód nem kíván egy olyan homályos és zárt szemantikába burkolózni, amely egyfajta alternatívaként mégiscsak kínálkozik; a színvonalas folytatásnak innentől mindenesetre komoly tétje van, amelyet pontosan az első kötet feyelmezettsége követel meg. •

Tinkó Máté

„Fehér falak közt alvó korpusz”

Tóth Krisztina: Pixel,
Magvető, 2011

Tóth Krisztina legújabb prózaköte-
te méltán viseli a *Szövegtest* alcímet.
Az író a *Népszabadságban* meg-
jelent rövid írásait gyűjtötte össze,
s formálta egységes művé, amely
egyszerre olvasható emberi történe-
tek szövevényes hálózataként, pa-
rányi képekből összeálló tablóként,
valamint egy elbeszélői látásmód
rendkívül részletes kibontásaként.
Ahogyan a 2008-as *Vonalkó*ban, itt
is szorosan összefűzött novellákat
olvashatunk. A szerző vállalkozása
azonban ezúttal felemásra sikere-
dett: a mesteri szerkesztés mellé
egyenetlen tartalom, zsúfolt mon-
danivaló társul; a novellák többsége
pedig túlságosan is hasonló módon
épül föl ahhoz, hogy a végered-
mény ne legyen némileg egysíkú.

A harminc rövidke fejezet
mindegyike egy-egy testrészt motí-
vuma köré épül, s villant föl epizó-
dokat birtokosaik életéből, amelyek
pixelkockákként egymás mellé so-
rakoza, igen hamar közös eleme-
ket kezdenek fölmutatni: ahogyan

haladunk előre, az egymással lát- szólag csak lazán összefüggő törté- netek egyre hatalmasabb, egysége- sebb képet rajzolnak ki, hogy végül a borítóhoz hasonló, sokszínű felü- letet kapjunk. A közös szereplőkön kívül gyakran bukkannak föl jelké- pes értékkel bíró tárgyak egy külön- leges alakú jegygyűrű, egy hajtincs vagy nyaraló formájában, mintegy vezérmotívumként szolgálva. A szerző ezzel egyúttal

a „szöveg” szó erede- tére is emlékeztet min- ket: egymáshoz finom szálakkal kapcsolódó események, szereplők, életutak elsősre jősze- rével átláthatatlan bo- nyolultságú szöttesei hozza létre. Hozzájár- ehhez, hogy rendkívül

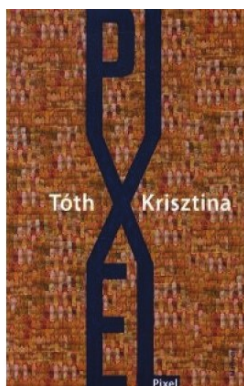
sűrű és gyakran szűkszavú szöveg- gel van dolgunk: a fejezetek több- sége mindössze három-négy oldal. Az elbeszélő nem is törekszik arra, hogy tárgyait a maguk teljességé- ben ragadja meg: ő csupán ablakot nyit nekünk, amelyen át betekintést nyerhetünk a szereplők gráfszerűen egymásba kapcsolódó viszonyaiba, amelyek végül sajátosan önmagába forduló világág állnak össze.

Az ablakok egyben a kötet sa- játos dinamizmusát is biztosítják: noha önálló egészként értelmező- dik, a szövegtest lezártóságában sem válik teljesen egységessé. Ahogyan – a testrészek véletlenszerű egymás- utánját követve – hol egyik, hol má- sik szereplő kerül a középpontba, az olvasó az egymással versengő néző- pontok mindegyikébe belekényszer- ül. Fölöttük pedig – legfőbb hang-

ként – ott a narrátor, aki már az első törté- netben leleplezi magát, s jelenlétét végig érez- teti: belebonyolódik az elbeszélésbe, kijavítja magát, vissza- vagy előreugrik, szemlélő- dik, találgat, vagy épp nyomozni hív minket.

Mi több, néhol mintha

egyenesen provokálni akarna: szán- dékosan hibákat, hiányosságokat hagy a szövegben, hogy egy pilla- natra se felejtjük el: ő az egyetlen médium, amelyen keresztül hozzá- férhetünk a történet világához. Kül- önösen rájátszik erre a kötet elején szereplő novella, a szem története, amelyben egy vak nő megfigyelő- jeként a narrátor is szereplővé lép elő, és saját perspektívája minden

addiginál (és utána következőnél) hangsúlyozottabban kerül előtérbe. Megfigyelői státuszából fakadóan azonban hatalma is korlátozott: feladata a dokumentálás, a pontos visszaadás – az események menetébe nincsen beleszólása. Azáltal, hogy saját teremtői szerepét tagadja, föl is menti magát az elbeszéltek felelőssége alól, s az irányítást a gyakran fölbukkanó – ám pontosan nem definiált – „valóság” kezébe adja, amely egyszerre antropomorfizált és embertelen: szeszélyes döntései elkerülhetetlenül vezetnek a *Pixel* gerincét föllepítő csöndes katasztrófákhoz. Ezt a könyörtelenséget a krónikás nagyon is emberi reflexiói ellensúlyozzák: ahogyan szereplői sorsa fölött sajnálkozik, ahogyan saját emlékezetén próbál erőszakot tenni, hogy utólag mindent kijavítson. Kár, hogy eszmefuttatásai egy idő után elveszítik lendületüket: ami a kötet elején mozgalmasságot és izgalmat vitt az elbeszélésbe, a végére érve zavaróan modorossá válik, és nemigen képes újat nyújtani. Noha jóval kevésbé szembe-tűnő, de legalább ilyen érdekes a szövegbe szótt folyamatos önelemzés: elbeszélőnk nem csupán megfigyeltjeinek sorsát elemzi, de

saját megfigyelési metódusait is, az önmegreflexió végtelenbe csavaródó fraktálját hozva így létre.

„Mindig a legrosszabb történet íródik jelenné, és ezt mindig csak utólag lehet látni” – vallja a sorsot kijavítani próbáló krónikás-narrátor. A motószerű megjegyzés egyben a *Pixel* egyetlen állandó vonatkoztatási pontja is: az ellenleibnizi valóságértelmezésből fakadó, végzetszerű emberi boldogtalanság. A kötet lehangoló képet fest sorsunkról és lehetőségeinkről: elrontott életek, kiüresedett kapcsolatok, halvaszületett kvázi-szerelmek sorakoznak az olvasó elé, olyan irgalmat nem ismerő töménységben, amely nem csupán nyomasztó, de mintegy a kötet feléhez érve már egyhangúságba fullad. Ez pedig – hasonlóan az elbeszélő pózzá merevedő magamutogatásához – a pixelek tarkasága ellen dolgozik: a belőlük összeálló kép végül nem annyira a fejezetek változatos, egymást egyensúlyba hozó színeitől nyeri el végső, egységes árnyalatát, hanem éppen ezek alapvető hasonlóságától. Még ha el is fogadjuk a „mindenki másképpen boldogtalan” tolsztoji igazságát, az apró boldogtalanságkockákból kialakuló egész

(mivel az egyes történetek hatása, hangulata óhatatlanul összeadódik) monotonabbra sikeredett, mint azt a cím alapján várni lehetne.

A sivár hangulat különösen a kötet első felét jellemzi, amelynek középpontjában a szerelem áll – pontosabban a szerelem nyomorúságos pótszereiként szolgáló házasságok, hűtlenkedések, egyéjszakás kalandok. Noha elbeszélőnk igen gyakran hivatkozik elmúlt nagy érzelmekre, ezek a virtualitás szintjén mozognak: a nagy álmok megvalósulatlanok maradnak, az érzések nem találnak tárgyra. Jól példázza ezt a hüvely története, amely a szerelmi aktusból a beteljesedés pillanatának végtelen magányát emeli ki. Két ember alapvető összeférhetlensége, a kölcsönösség hiánya jellemzi a kapcsolatokat: a boldogtalanságra nevelt szereplők csupán saját boldogtalanságukat képesek átadni, továbbterjeszteni, hogy összefüggő rendszert hozzanak létre.

Az érzelmi és egzisztenciális pusztaságot a jó érzékkel a kötet közepére helyezett novella, a nyelv története törli meg. Ez az egyetlen, amelyet nem a szokásos narrátor mesél: egy korábbi szereplő szórákoztatja vele levitézlett barátójét.

Az elbeszélő hiánya hihetetlen intenzitást kölcsönöz az idegen környezetbe szakadt görög menekültek történetének, amelyet a benne rejlő mély fájdalom magasan kiemel az addigi sivárságból. Mindez nem véletlen, hiszen a kötet sarkalatos tétele ölt itt alakot: az egymás megértésére, elérésére való képtelenség – amely szerint nincs két ember a világon, aki ugyanazt a nyelvet beszélné.

Test és lélek illetén lehatároltságát a kötet szerkezete is híven tükrözi. A *Pixel* második felében egyre erősebben érződik a lezárás igénye: a történetek többsége az öregségről, a halálról, az elengedésről szól, hogy egy elfeledett sírkő révén végül a legelső novellában megjelenített szimbolikus ősapához kanyarodjék vissza. Noha a borulató hangulat itt sem oldódik föl teljesen, mégis megengedőbb, enyhültebb hangvétellű írásokkal találkozhatunk. Ahogyan a szereplők újraértelmezik és -értékelik saját életüket, a reménytelenség az elfogadásnak, a csalódottság a megértésnek adja át a helyét. „A *Mű első pillantásra alaktalan halomnak tűnik, szabálytalan domborulatok halmazának. Aztán, ha többször körbe-*

járjuk, lassan, apránként kibontakoznak előttünk a formák” – olvashatjuk a zárószakasz kulcsfejezetében, a térd történetében, amely nem más, mint maga a szövegtesten át megjelenített művészi hitvallás. Nem csupán a teafilterekből összeállított szobor, a kötet kötetben belüli megtestesülése jelenik meg itt, hanem ezen túl az emberi sors mint értelmezhető és végső soron értelemmel bíró egész is.

Mindent összevetve a *Pixel* ötletes, eredeti és nagy hozzáértéssel megszerkesztett mű, amely első olvasatra valóban nem fogadható be teljesen. Töménysége és az időnkénti üresjáratok ellenére olvastatja magát, a csattanók, fordulatok többsége igazán szellemes, és még a kötet végén is képes meglepetést okozni. A „kevesebb több lett volna”-érzés végig elkíséri az olvasót: a nyomasztó hangulat időnként visszavesz a lendületből, a pixelek némelyike kevésbé illeszkedik a többi közé, és a narrátor figurája is néhol ránehezedik a szövegre – ennek ellenére alapvetően újszerű és eredményes vállalkozásnak tekinthetjük a test történetét. •

Evellei Kata

Hegy, [szóköz], búvópatak

Lanczkor Gábor: Hétsarkúkönyv,
Kalligram, 2011

Lanczkor Gábor negyedik verseskötete, a *Hétsarkúkönyv* nem mindennapi vállalkozás. Egyrészt újabb kulturális párhuzamokat épít be költészete témái közé (a korábbi „India-mozaikok” itt már nagy dózisban jelennek meg, valamint Berzsenyi otthona, az Alpok- és Kemenesalja is feldolgozásra kerül), másrészt saját életművéhez, eddigi kísérleteihez is terebélyes gyökézzel kötődik.

A kötet legfontosabb jegye a monumentalitás. A terjedelem, a szerteágazó irodalmi és kulturális hagyomány és ennek mozgósított tudásanyaga, a sokféle értelmezési stratégia lehetősége és több tematika jelenléte teszi megközelíthetővé, ugyanakkor – paradox módon – birtokba vehetlenné a könyvet.

Lanczkor olyan területek szakszavait is beemeli a versekbe, amelyek ritkán, illetve egyáltalán nem érvényesülnek a kortárs magyar irodalomban (petrográfia, vulkanológia, topográfia, parkkultúra, tájképtervezés), olykor pedig

korábbi költői alkotásmódszertanokhoz, tradíciókhoz nyúlik vissza. Ilyen a geometria is, melynek tipográfiai és szerkesztési lehetőségeit ugyan nem aknázza ki a szerző, de már a szókincsnek a használatával különös atmoszférát teremt („fölnyíló spirál” – *Két koporsóforma hegy; „törtmedrű hullámvonal” – Balatonudvari...; „körcikk” – Az öntöttvas csigalépcső; „hegyesszög” – Tízoros,* 152. o.

stb.). E tekintetben a legizgalmasabb szöveghely a kötet címadó verse (*Hétsarkú könyv*). Mindezzel egyrészt felidézi a Lanczkorköltészetre oly jellemző módszert, a műnek mindjárt

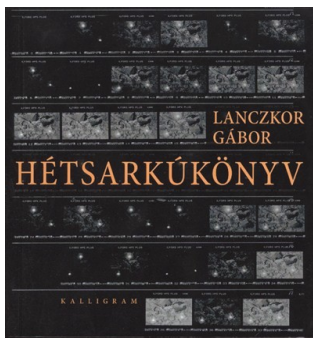
könyvtestként való kezelését, másrészt még egy csavarral a térgeometria irányába tolja el („*Behajtod könyvedet. / Az asztalra letéve bárhogy/ lesed, hét sarka látszik maximum*”).

Konkrét irodalmi hagyományt kutatva sem könnyebb a dolgunk. Noha több szerzővel (Yeats, Hesse, Vörösmarty, Füst, Hajas) nevesítve is találkozunk, ezek igen széttartó irányba vihetik az értelmezést. Némelyik mintha kifejezetten csap-

dának is mutatkozna, kapcsolatot csupán az India iránti érdeklődés alapján teremtve. Ady jelenléte sem kardinális: Kelet-élménye okán egy mottó („*Jöttem a Gangesz partjairól” – Öt év Párizs után*) és néhány nyelvtani fordulat idézi.

Bár szövegszerű és poétikai hatás tekintetében sok átfedés nem található, mégis érdemes lehet felvetni egy irodalmi párhuzamot: a

Második kötet és Weöres Psychéje között. Míg Weöresnél nagyrészt egy költőné saját versei által kibomló lírai önéletrajzával találkozunk egy archaikusságában újrateregetett nyelv-

ven keresztül, addig Lanczkornál egy modern festőné, Amrita Sher-Gil áll a történet középpontjában, akinek életéről E/1-ben csak a *Viktor* című versben hallunk. (Miatán Amri képzőművész, nem is lenne szerencsés, ha írásra fogná, önálló nyelvet teremtene számára a költő.)

A *Psyché*hez hasonlóan itt is vannak (még ha áttételesen is) megszólaló emlékezők, Csernus Mariannak, Acház Mártonok: Malcolm, az új-

ságíró, Amri anyja vagy a férj, Viktor Akárcsak Psyché és Ungvárnémeti között, (a fikció szempontjából) e kötetben is fontossá válnak a levelezések. Ám legfőképp életrajzi vonásaikat tekintve áll egymáshoz igazán közel a két főhős: gyakori gyermekkori költözések, nagyhírű, művész-asztaltársaságokkal való korai találkozás (ott például Kazinczy, itt Jászai Mari), szabados szexuális élet, nyitott házasság, megalkuvó férj, abortusz, korai (36 illetve 28 évesen bekövetkező), tisztázatlan körülményű halál.

Műfaji újraértés szempontjából kivételes megoldásokkal találkozunk Lanczkornál. Míg a piktura hagyományát a kötet leghosszabb versében (*Land Art*) egy képzőművészeti irányzatra építve értelmezi át, egy park pontos leírását adva, addig a *Vissza London* című kötetben már szinte tökélyre fejlesztett (lírai) ekphraszisz műfaját fotók, illetve fotótechnikai variációk „feldolgozásakor” használja ki.

A vizualitás, látvány jelentőségét fokozza, hogy sokszor éppen a más érzékekre való hagyatkozás („Nekinyomom a fülem a fülednek” – *Egy dél-alföldi fuvolistalányhoz* mellett, ennek párverse, *Egy dél-alföldi fuvo-*

*lássalány*nak) vagy a szem korlátozottsága révén hangsúlyozódik, „*árnyék, akár a látásé a vakság*” – *Egy hasonló*). A *Tájsebzett színháza* vakon történő expozíció technikáját írja le, amely során épp a látás hiányában állítottak elő vizuális terméket (Szabolccsal/Varga Farkassal; ezen a néven él egy 1978-as, szombathelyi születésű fotóművész is), a *Nyolcadik* címet viselő, a kötetben és a borítón is megtalálható képsorozat. Az album címadását annak tudatában felesleges bővebben magyarázni, hogy a *Hétsarkú könyv*ben azt olvassuk: „*apróra zúzott Sághegyed/hiányzó nyolcadát*”

Az írásra való reflektálásra is e probléma kapcsán térnek ki, mindössze egy példával. A *Vasban* az ősi szanszkrit véset jelei és üzenete helyett Lanczkor az írás és a szó hiányának megvalósulását, a szóközt emeli ki: „*vegyük egy száz szavas / felületüket, azt a kilencvenkilenc szóköznyit, / jelentés nélkül panaszló anyagot*”

Zárásul, nem hiányozhat e téma taglalásából a kötetszerkezeten is kimutatható lyuk/kráter, nevezetesen, hogy az ^I címet viselő ciklus egyetlen verset sem tartalmaz. Ezek a hiányhelyek/rések teszik – furcsamód – még összetettebbé a verseket és a kötet egészét is.

Egy másik, igazán egyedinek tűnő vonás, *lanczkórság* a jelen kötetben és az egész életműben is működtetett *búvópatak-rendszer*. Ez a – *Hétsarkúkönyvesetében* – néhol egy tudás- vagy információszelet (vrindavani erdő leírása – *A birka-szőr-gombolyag* „A szín az én birtokom”), néhol egy motívum (páva – *Az öntöttvas csigalépcső* *A himpáva* „A szín az én...”), néhol pedig egy semleges, az ismétlődés által mégis jelentőséghez jutó szövszerkezet, *kollektív és anonim* – *Malária*; *Kollektív és anonim*; „egy kiolvashatatlan kusza valaki” – *Egy kínai tekerescsfestményre*; *A szétoálaszthatatlan füst és gőz*) megjelenése visszafogottan olvastat össze egymástól (több szempontból is) távol álló szövegeket. Az életmű e jellegzetes búvópatakjaiból Urfi Péter már jó néhányat sorra vett a kötetről írt kritikájában (*A szétbaszott Sághegy Múút*, 2011026). Ebbe a felsorolásba illeszthető a *Fehér Daloskönyv* *Egy tekerescsfestményre* című szövege, mely szóról szóra ismétlődik meg itt, *Egy kínai tekerescsfestményre* címmel, továbbá a *London*-kötetben már feltűnt Gavriel Vrigaera alakjának újbóli játékba hozása.

Magam nem tartom annyira kizárólagosnak, minden egyebet el-

homályosítónak a Ság és Kemenes-alja megidézését (az *Első kötet* című részben), mint azt a fűlszöveg és néhány, már napvilágot látott értelmezés mondja, az kétségtelen, hogy központi jelentőségű és sűrű motívumhálóval jelenik meg. A poétikai szempontokon kívül a legüdvözlendőbb eredménye ennek a kísérletnek, hogy a nyugat-magyarországi tájat, Vast és talán Zalát, Lanczkor (is) felrajzolja a kortárs magyar irodalom térképére (az utóbbi évtizedből például Szálinger Balázs *Zalai Passió* című vígeposza kezelte a jó értelemben vett „itteni” provincializmust termékeny problémaként), ellensúlyozva a Viharsarok utóbbi éveiben – noha prózában, Grecsó, Darvasi, Szilasi által – érvényesülő dominanciáját.

E kritika kapkodásából is kitűnik: a *Hétsarkúkönyv* kapcsán rengeteg mindenről érdemes beszélni. A kötet a „lírai asztalbeszakítás” családjának legújabb szülöttje. Több szempontból nagyra becsülendő. Kítüntetett helyet érdemel a könyvespolcomon, tehát tiszteletparancsoló. Talán épp emiatt nehezebben is engedi szeretni magát, mint a korábbi Lanczkor-kötetek. •

Fehér Renátó

„Behatolok, akár a kés, az agyadba, Mahler”

Orcsik Roland: Mahler letöltve, Kalligram, 2011

Már felütése előtt zavarba ejti az egyszeri, zeneileg képzetlen (hogynemondjam: botfűlű) recenzenst Orcsik Roland idei Könyvhétre megjelent kötete. Miért éppen Gustav Mahler lett a versgyűjtemény „főhőse”? Milyen hasonlóságok, kapcsolatok, párhuzamok jelenhetnek meg a szerző és a központi figurájául választott, cseh születésű karmester-komponista között? Mahler 1911-ben, éppen száz éve hunyt el, az egyik (bár egészen biztosan nem a legfontosabb) apropója tehát ez is lehet a *Mahler letöltve* témaválasztásának.

A fűlszöveg ígérete szerint a könyv nemcsak a zeneszerzőről szól, hanem rajta keresztül „egy korszak gyökereiben folytatód[ik]: az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó fejezete: a bomlás előtti virágzás.”

Valóban, a hangsúlyozottan személyes, fikcionált Mahler-kép, amely a lírai én számára egyfaj-

ta sorvezetőként, folyamatosan elemzett, de teljesen soha meg nem értett rejtélyként van jelen, önmagán túlmutató, szimbolikus jelentőséggel ruházódik fel a kötet verseiben. A ciklusok fő összetartó ereje ugyanis az említett *bomlás* fogalmában ragadható meg, vagyis az embert és az őt körülvevő világot egyaránt utolérő megállíthatatlan elmúlás megjelenítésében. A Monarchia mint a közép-európaiság – s az ezzel általában együtt járó állandó nyugtalanság, veszélyeztetettség – szimbólumának kiterjesztése pedig remek alapot kínál egy rétegzett, többszörösen is aláarc mögé bújtatott, mégis jól felismerhető költői világkép felvázolásához. Mahler és kora valamilyen módon leképezi (le kéne, hogy képezze) a lírai én önnön léthelyzetét, saját közép-európaiságát, a mulandó, széthulló világ romantikus, ugyanakkor kortalan, ma is jelen lévő hangulatait.

A versek beszélője Mahlert tartja megfelelőnek a vergiliusi szerepre, hogy körbevezesse őt egy elképzelt, személyes alvilágban. A *Négy lebeny* című darabban így szólítja meg „kalauzát”:

„Behatolok, akár a kés, / az agyadba, Mahler, / darabokra szelem / kihűlt történeted. // Átíródnak a gyűrődések, / külön kerül a négy lebeny, / s mindaz, ami megalkotott: / részeire bontva az archívum. // Majd újra csomagolom agyvelőd, / a szétszedett tradíciót, / ahogy te szabta a zenét. // Egybe szervesülnek a részek. / Felhasználom a kompozíciót: / belőled varrom össze magam.” Azt veszi tehát magához a zeneszerzőtől, ami

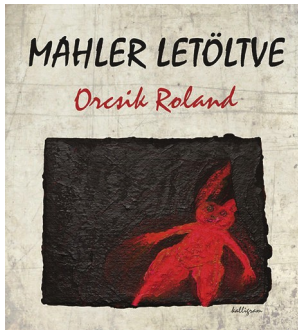
számára fontos; szándékai szerint „nemcsak” egy Mahler-hommage - nak kell kirajzolódnia a művekből, hanem a századforduló és a közelmúlt köz- és kulturális életének

hasonlóságai mentén igyekszik egymásra montírozni a mahleri életművet és saját ars poeticáját.

A ciklusok felépítése a párhuzamosság elvén alapszik, hiszen míg az első egység kifejezetten Gustav Mahler életrajzi eseményeiből, illetve azoknak a lírai énből kiváltott reflexióiból építkezik, addig a második szakaszban a komponista alakja még csak

meg sem jelenik. Az első, *Finálé* című ciklus nyitóverse tulajdonképpen dióhéjban össze is foglalja az „elképzelt” főhős történetét, természetesen a lírai én gondolatain átszűrve: „A fasz kivan, / most már végleg, // szitkozódott / és beintett // kicsi Pestnek, / utána meg // a nagy Bécsnek. / Bekapta mind, // majd kiköpte / városait, // végül azok / bosszút álltak: // szétcsócsáltan / ráborultak, // eltemetve / vele együtt // a

századot, / kiválasztott, // finálészép / tömegsírban.” (*Fantomok*) A második, *Ne prepoznaješ me* című egység ideiglenesen elszakad Mahler alakjától, itt személyesebb, a lírai én privát,

nemkülönbben közép-európai (szerbiai magyar) miliójét megjelenítő darabokat olvashatunk. A harmadik ciklus pedig ismét visszatér az első tematikájához, s lényegében 1911-es haláláig végigköveti Gustav (a megszólításon is látszik, hogy a művekben előrehaladva egyre személyesebbé válik a kapcsolat „fiktív szereplő” és „megalkotója” között) életútját, s

mivel a középponti alak halálakor még mindig csak a kötet felénél járunk, értelemszerűen innen indul meg a két „történetzál” összefonódása. Vagyis inkább meg kellene, hogy induljon. A versek ugyanis, legyenek bármilyen szellemesek, jól megformáltak, valójában nem képesek megmagyarázni, hogy mi is az a bizonyos összetartó erő, amely egymáshoz közelítené a két, időben és térben is távoli tematikát. A megpendített hasonlóságok, amelyek összeköthetnék a kötet két fő vonulatát, inkább csak elméleti szinten vannak jelen, a későbbi ciklusok nem tudják a „gyakorlatba” ültetni a lassan körvonalazódó költői elképzelést. Az utalások Mahler zenéjére, a sokszor kötött, a zeneiséggel előszeretettel kísérletező versformák, vagy a néha találó, sokszor azonban erőltetettnek tűnő asszociációk (például a Mailer-Mahler páros összekapcsolása, ami kizárólag a nevek hasonló hangzásán alapszik) a szándék ellenére nem képesek párbeszédbe lépni a lírai én privát gondolatvilágával. Önmagukban szerethető, a felállított magas elvárásokat tekintve mégsem elég

invenciózus versek ezek, amelyek kitöltetlenül hagyják a láthatóan nagy gonddal megkonstruált kötetszerkezet által körülhatárolt űrt.

Orcsik Roland *Mahler letöltve* című kötete első nekifutásra igen kellemes olvasmány, amely számtalan elgondolkodtató, olykor játékos és kellő szellemi felkészültséget igénylő verset foglal magába. Második olvasás után, amikor az egyes szövegeken kívül távolabbról is elkezdjük szemlélteni a teljes kompozíciót, mégis azt érezhetjük, hogy a hangjegyek nem állnak össze tökéletesen megszerkesztett partitúrává, a sok remek vers egymás mellé állítva nem ad különösebb többletet a befogadó számára. Mindezek ellenére mégis érdemes a figyelmünkre Mahler centenáriumi „feltámasztása”: az egyes darabok, ciklusok (számomra a *Lassú vihar* című tűnt a legerősebbnek) önmagukban is nyújtanak olyan olvasói élményt, amiért pár pillanatra akár el is felejthetjük, hogy a teljes gyűjteményből jóval többet is ki lehetett volna hozni. •

Reichert Gábor

E számunk szerzői

Berényi Csaba (1990) költő, újságíró-gyakornok (Szegedma.hu), *Szeged*
• **Braun Barna** (1990) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), a FÉL
főszerkesztője, *Velence* • **Evellei Kata** (1988) költő, egyetemi hallgató
(ELTE BTK), *Pécel* • **Fehér Renátó** (1989) költő, egyetemi hallgató (ELTE
BTK), A Körhinta Kör és a JAK tagja, *Budapest* • **Kapelner Zsolt** (1991)
egyetemi hallgató (ELTE BTK) • **Kerber Balázs** (1990) egyetemi hallgató
(ELTE, BTK), *Budapest* • **Pollágh Péter** (1979) költő, szerkesztő, újságíró,
Tatabánya legutóbbi verseskötete: *A Cigaretta* (2010) • **Reichert Gábor**
(1987) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Tatabánya* • **Sós Dóra** (1989)
költő, író, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Szekszárd* • **Szarvas Melinda**
(1988) egyetemi hallgató (ELTE), *Budapest* • **Tinkó Máté** (1988) egyetemi
hallgató (ELTE BTK), *Békéscsaba* • **Torma Mária** (1988) egyetemi hallgató
(ELTE BTK), az Apokrif szerkesztője, *Budapest* • **Vass Norbert** (1985)
író, kritikus, egyetemi hallgató (PPKE BTK), *Kaposvár* • **veress dani**
(1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif szerkesztője, *Debrecen* •

Számunkat a FRISS 2011 tárlaton szereplő művek,
illetve azok részletei illusztrálják

antalaci (1983) festőművész, egyetemi hallgató (MKE), *Budapest* •
Bodolóczki Linda (1981) festőművész, *Budapest* • **Fátyol Viola** (1983)
festőművész, *Debrecen* • **horropista [Máriás István]** (1984) képzőművész,
egyetemi hallgató (MKE), *Sepsiszentgyörgy* • **Jagicza Patrícia Linda** (1986)
festő, *Budapest* • **Mocanu, Radu** (1989) festő, egyetemi hallgató (UNArte),
Bukarest • **Mohamed Gamal Sophia** (1981) médiaművész, *Budapest* • **Orr**
Máté (1985) festő, egyetemi hallgató (MKE), *Budapest* • **Szabó Gergely**
(1986) képzőművész, egyetemi hallgató (MKE) *Szentendre* • **Vasiliu, Daniela**
(1981) képzőművész, *Bukarest* • **Vasvári Márta** (1985) festő, *Budapest* •

jöl vppöte

ænu vppöte jöl

jöl vppöte

ænu vppöte jöl

jöl vppöte

jöl vppöte

ænu vppöte jöl

jöl vppöte

jöl vppöte

ænu vppöte jöl

ænu vppöte jöl

ænu vppöte jöl

ænu vppöte jöl

jöl vppöte

jöl vppöte

jöl vppöte

jöl vppöte

jöl vppöte

jöl vppöte

ænu vppöte jöl

ænu vppöte jöl

jöl vppöte

jöl vppöte

ænu vppöte jöl

ænu vppöte jöl

jöl vppöte

ænu vppöte jöl

ænu vppöte jöl

jöl vppöte

jöl vppöte

jöl vppöte

ænu vppöte jöl

jöl vppöte

ænu vppöte jöl

jöl vppöte

ænu vppöte jöl

ænu vppöte jöl

jöl vppöte

ænu vppöte jöl

jöl vppöte

jöl vppöte

ænu vppöte jöl